

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΚΡΗΤΗ**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΚΩΣΤΑΝΤΑΚΗ ΕΛΕΝΗ
A.M: 3139

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
Κ. ΣΧΟΙΝΙΩΤΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2013

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
1. Οικονομική κρίση στην Ελλάδα	4
1.1 Παγκόσμια οικονομική κρίση	5
1.2 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα	6
1.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	8
1.4 Οικονομία του τουρισμού.....	12
1.4.1 Τουρισμός και ελληνική οικονομία	14
1.5 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Ελληνικός Τουρισμός	16
2. Οικονομία της Κρήτης	20
2.1 Γεωγραφικά και μορφολογικά στοιχεία της Κρήτης	20
2.1.1 Οι Νομοί της Κρήτης	21
2.1.2 Νομός Ηρακλείου	21
2.1.3 Νομός Χανίων.....	22
2.1.4 Νομός Ρεθύμνου	22
2.1.5 Νομός Λασιθίου.....	23
2.2 Οικονομικά στοιχεία της Κρήτης ανά νομό	24
2.2.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης.....	24
2.2.2 Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης.....	25
2.2.3 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.....	26
2.2.4 Απασχόληση	36
2.2.5 Συγκριτική έρευνα της οικονομίας της Κρήτης σε σχέση με την Ελλάδα	37
3. Οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις τουριστικές επιχειρήσεις στην Κρήτη	40

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

3.1	Το προφίλ των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα.....	40
3.2	Το προφίλ του Τουρισμού στη Κρήτη.....	42
3.3	Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην επίδοση του ελληνικού τουριστικού τομέα.....	55
3.4	Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην επίδοση του τουριστικού τομέα στην περιοχή της Κρήτης.....	60
4.	Συμπεράσματα της έρευνας	64
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68

Εισαγωγή

Η κρίση που ξέσπασε το 2008 ξεκίνησε στις Η.Π.Α από την αγορά στεγαστικών δανείων μεγάλου κινδύνου και είναι ασυνήθιστα μεγάλης έντασης αλλά και διάρκειας και εξαπλώθηκε με εκπληκτική ταχύτητα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί τον σημαντικότερο ίσως κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Παρ' όλες τις ευνοϊκές προβλέψεις που είχαν γίνει κατά καιρούς, η Ελλάδα δεν έμεινε ανεπηρέαστη, καθώς ο εγχώριος ελληνικός τουρισμός δέχτηκε και αυτός πλήγμα και εκ των έσω και εκ των έξω. Οι συνέπειες της παγκόσμιας κρίσης επηρέασαν, τόσο το εισόδημα και την κίνηση του Έλληνα ταξιδιώτη όσο και την πορεία των οικονομιών των κυριότερων χωρών που τροφοδοτούν την ελληνική τουριστική αγορά.

Στην συγκεκριμένη εργασία εξετάζεται η πορεία του κλάδου της τουριστικής βιομηχανίας στην περίοδο της οικονομικής κρίσης που βιώνει τόσο η ελληνική επικράτεια όσο και ειδικότερα η Κρήτη. Πρέπει να επισημανθεί ότι είναι δύσκολο να εκτιμηθεί η διάρκεια και το βάθος της τρέχουσας παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης αλλά ουδέν κακόν αμιγές καλού.

Θα αναλυθεί η πορεία της διεθνούς οικονομικής κρίσης, τι προκάλεσε στην οικονομία και τον τουρισμό της χώρας μας. Θα εξεταστεί η τουριστική οικονομία στην Κρήτη σε σύγκριση με αυτήν της Ελλάδος, καθώς και η πορεία της στον τουριστικό τομέα τα τελευταία χρόνια. Επίσης, θα παρουσιαστούν μελέτες σχετικά με την θέση που κατέχει το νησί στην προτίμηση των επισκεπτών.

Στο σημαντικότερο μέρος αυτής της έρευνας, θα αναλυθούν τα προβλήματα του τουρισμού στην Κρήτη όπως προέκυψαν από την οικονομική ύφεση. Παρουσιάζονται οι επιπτώσεις στον τουρισμό λόγω της ύφεσης σε διάφορους τομείς, όπως οι επισκέψεις, οι διανυκτερεύσεις, οι τουριστικές εισπράξεις, οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών από την περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης μέχρι και το 2012, ώστε να διαφανεί η αλλαγή της ζήτησης και η αλλαγή της συμπεριφοράς του ημεδαπού τουρισμού την ίδια περίοδο. Επίσης εξετάζονται οι επιπτώσεις που προκάλεσε η κρίση, τόσο στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις όσο και στις τουριστικές επιχειρήσεις για την Κρήτη και την υπόλοιπη Ελλάδα. Τέλος, παρουσιάζεται διαγραμματικά συγκριτική έρευνα για το προφίλ του τουρισμού που επισκέπτεται

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

την Κρήτη και την Ελλάδα για να επισημανθεί το πόσο μεγάλη ζημιά προκάλεσε η κρίση στην χώρα μας.

Στο τελευταίο κεφάλαιο αναλύονται τα συμπεράσματα από την παρούσα εργασία και προβλέπεται το γενικό κλίμα που θα επικρατήσει το 2013 στην τουριστική βιομηχανία της Κρήτης.

1. Οικονομική κρίση στην Ελλάδα

1.1 Παγκόσμια οικονομική κρίση

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 2008 είναι το αποτέλεσμα που προκλήθηκε από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 σε τομείς της πραγματικής οικονομίας της διεθνούς κοινότητας. Η Χρηματοπιστωτική Κρίση ξεκίνησε το 2007 από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, δημιουργώντας μια παγκόσμια κατάσταση οικονομικής ύφεσης στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα αλλά και στην πραγματική οικονομία.

Στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008 η Lehman Brothers¹ κατέρρευσε. Μέσα σε λίγες ημέρες, προέκυψε σωρεία προβλημάτων στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης που εξαρτώνταν άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων. Προκλήθηκαν αλυσιδωτές αντιδράσεις στον αμερικανικό και ευρωπαϊκό τραπεζικό και κτηματομεσιτικό τομέα λόγω της προσπάθειας απομάκρυνσης του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου από τις τράπεζες, της μετατροπής στάσιμων κεφαλαίων σε εμπορεύσιμους τίτλους και της μετακίνησης των σύνθετων επενδυτικών τίτλων στις καταστάσεις ειδικών οντοτήτων. Οι επιπτώσεις για την παγκόσμια οικονομία ήταν ανάλογη της κατάρρευσης του τραπεζικού συστήματος κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης, παρ' ότι το εύρος των επιπτώσεων δεν έχει γίνει ακόμη αισθητό. (Κρούγκμαν Π., 2009).

Σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας επλήγησαν, όπως ο τραπεζικός, ο κτηματομεσιτικός, το εμπόριο και άλλοι, με άμεσα αποτελέσματα στα οικονομικά μεγέθη των οικονομιών, όπως αύξηση της ανεργίας, νέες πληθωριστικές πιέσεις, υποτίμηση νομισμάτων κ.α.. Η σημερινή κατάσταση της οικονομικής ύφεσης προσομοιάζεται από τους αναλυτές με την παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929, με τους ρυθμούς ανάπτυξης να υποχωρούν και τα δημοσιονομικά των χωρών να εκτίθενται στο ενδεχόμενο εκτροπής. Η πιστωτική κρίση από την έλλειψη ρευστότητας έγινε εμφανής στους χρηματιστηριακούς δείκτες των ανεπτυγμένων χωρών, ενώ πολλά χρηματιστήρια παρέμειναν κλειστά λόγω των μεγάλων απωλειών από τις πωλήσεις των

¹Η Lehman Brothers Holdings Inc ήταν μια παγκόσμια εταιρεία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Πριν από την κήρυξη πτώχευσης, το 2008, η Lehman ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ πίσω από την Goldman Sachs, Morgan Stanley, Merrill Lynch.

επενδυτών. Η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε ταχύτατα στις ανεπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, «η κρίση μεταφέρεται με σφοδρότητα στην πραγματική οικονομία, με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης. Η αντίδραση των χωρών ήταν άμεση σ' ό,τι αφορά στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης. Τα μέτρα αυτά, αν και διέφεραν από χώρα σε χώρα, ωστόσο είχαν έναν κοινό στόχο, τη βελτίωση της ρευστότητας, την κινητοποίηση των επενδύσεων με σκοπό την αναθέρμανση της οικονομίας και τη συγκράτηση της απασχόλησης».

(<http://el.wikibooks.org>)

Η παγκόσμια κοινότητα πλέον αντιμετωπίζει μια μεγάλης έντασης οικονομική κρίση η οποία αν και εκδηλώθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες και ειδικότερα την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, σύντομα έλαβε διαστάσεις επιδημίας. Τα έσοδα του κράτους ανήλθαν στα 39,2 δις. ευρώ, έναντι στόχου 41,6 δις. ευρώ, ενώ στην Ελλάδα σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες απώλειες βιομηχανικών παραγγελιών στην Ευρωζώνη, ύψους 10%, τη στιγμή που εμφανίστηκαν απώλειες 7% στη Γαλλία. (<http://el.wikibooks.org>)

1.2 Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Η Ευρώπη για κάποιο χρονικό διάστημα μετά το ξέσπασμα της Αμερικανικής κρίσης, παρέμεινε ανεπηρέαστη και η επικείμενη ακολουθία της οικονομικής ύφεσης δεν ήταν εμφανής. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες συμμετείχαν σε αυτό το πάρε – δώσε στοιχηματίζοντας με ανύπαρκτο θεωρητικό χρήμα, με ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στα εισοδήματα και τις συνθήκες διαβίωσης μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού. Παράλληλα, η κρίση αυτή σε συνδυασμό με τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στις αγορές κρατικών ομολόγων και τις επιδράσεις των συνακόλουθων προγραμμάτων δημοσιονομικής πειθαρχίας που υιοθετήθηκαν από τις περισσότερες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, έχει προκαλέσει δυσμενείς εξελίξεις στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής θέτοντας σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το σχέδιο για την αντιμετώπιση της κρίσης, τη στήριξη και την ανάκαμψη της οικονομίας κατατέθηκε το Δεκέμβριο του 2008. Η ανάπτυξη κοινών στρατηγικών σε συνδυασμό με την προώθηση των μακροπρόθεσμων στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν

το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του σχεδίου. Στόχος ήταν η τόνωση της αγοράς και η λήψη μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης. Οι βασικοί άξονες για την αντιμετώπιση της κρίσης ήταν η εισαγωγή ρευστότητας στην οικονομία ώστε να τονωθεί η ζήτηση και η προώθηση των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, πάντα όμως λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο δίνει έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία και τη νομισματική σταθερότητα.

Στην Ελλάδα οι επιπτώσεις της κρίσης έγιναν εντονότερες μετά το φθινόπωρο του 2009, όταν ξεκίνησαν τα προβλήματα ως προς τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα της οικονομίας. Οι αλλαγές στο μακροοικονομικό περιβάλλον και στο θεσμικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής πολιτικής είναι μέχρι σήμερα ραγδαίες. Από το 2009 και έπειτα η ελληνική οικονομία βιώνει αρνητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, το ποσοστό ανεργίας έχει σχεδόν διπλασιαστεί και οι αμοιβές των εργαζομένων τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα έχουν συρρικνωθεί σημαντικά. Επιπλέον, καταγράφεται μείωση των δημόσιων δαπανών για κοινωνική προστασία, ενώ προωθούνται ριζικές αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις με την αποδυνάμωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και την ενίσχυση μορφών μερικής απασχόλησης. Οι ενδείξεις για την εξασθένηση της ελληνικής οικονομίας είχαν ήδη εμφανιστεί από το 2007, κυρίως μέσω της μείωσης των επενδύσεων ως αποτέλεσμα της υπερδιόγκωσης των ιδιωτικών επενδύσεων. Αυτή η υπερδιόγκωση ήταν ένα συγχρονισμένο με τη διεθνή οικονομία φαινόμενο αύξησης των επενδύσεων αλλά και αποτέλεσμα της κυβερνητικής πολιτικής, κυρίως μέσω της δημιουργίας ενός κλίματος των αγορών λόγω της αναμενόμενης εισαγωγής του ΦΠΑ. Η κρίση του 2008 όσον αφορά την ελληνική οικονομία είχε τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά:

- ❖ Εμφανίστηκε σε μια ήδη «εξασθενημένη» οικονομία με την έννοια ότι η ελληνική οικονομία είχε σε σημαντικό βαθμό ήδη εξαντλήσει το παραδοσιακό μέσο για την αντιμετώπιση μιας κλασσικής ύφεσης, το δημοσιονομικό έλλειμμα, αφού εδώ και χρόνια εφαρμόζεται μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική.
- ❖ Εμφανίστηκε σε μια οικονομία κυρίως μέσω της μείωσης της ζήτησης, με τον μεγαλύτερο σκιδώδη τομέα και μικρή έκθεση στην εξωτερική διεθνή οικονομία.
- ❖ Απειλήσε τον τραπεζικό τομέα.

❖ Τέλος, επιδείνωσε τα δημόσια οικονομικά. (<http://el.wikibooks.org>)

Στα μέσα του 2010 και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. Το Μάιο του 2010 η χώρα σύναψε δανειακή σύμβαση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), εισάγοντας μια σειρά σημαντικών μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας που θα είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ.

Η Ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης, τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

1.3 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ο Τουρισμός είναι ικανός να καλύψει τις κοινωνικές ανάγκες και την ανάγκη για αυτοεκτίμηση του ατόμου, δηλαδή το τρίτο και τέταρτο επίπεδο της

πυραμίδα του Maslow, δεν είναι αποκλειστικά μία οικονομική δραστηριότητα αλλά αποτελεί δικαίωμα, ευκαιρία γνώσης, κοινωνική παροχή, παράγοντα διεθνούς αλληλεγγύης και ειρήνης, που συμβάλλει στη ψυχολογική ισορροπία του ατόμου. Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξεταστούν οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στον πληθυσμό της Ελλάδας και κατ'έκταση στον εγχώριο τουρισμό, καθώς και στον τρόπο που επηρεάζονται οι ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις. Οι σημαντικότερες επιπτώσεις που είχε η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης των ετών 2008-2009 στις ελληνικές επιχειρήσεις είναι οι εξής:

- ❖ Κρίση ρευστότητας καθώς μέσω της μη χορήγησης επαγγελματικών και καταναλωτικών δανείων τέθηκε πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά και την κατανάλωση.
- ❖ Δυσκολία παροχής δανείων προς τις επιχειρήσεις.
- ❖ Αύξηση επιτοκίων, βραχυπρόθεσμα μείωση επενδυτικής δραστηριότητας και περιορισμός καταναλωτικής πίστης.
- ❖ Μείωση παραγωγής /μείωση κατανάλωσης/μείωση εθνικού εισοδήματος.
- ❖ Μείωση του εμπορικού ισοζυγίου.
- ❖ Απαισιοδοξία για το μέλλον
- ❖ Ελλιπής χρηματοδότηση για νέες επενδύσεις («Επιστημονικό marketing», Τεύχος 56, σελ. 71-72) (<http://www.iobe.gr>)

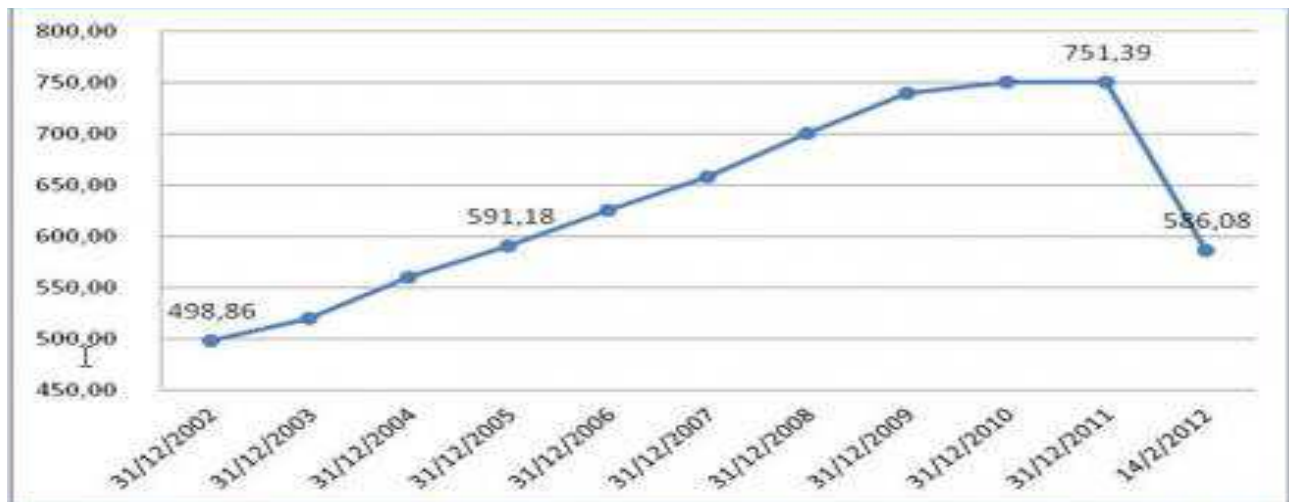
Παρακάτω θα αναλυθούν οι επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στον πληθυσμό της Ελλάδας όπως αναφέρονται στο δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος του Ιουνίου του 2012, 'Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης'.

Μείωση εισοδημάτων:

Η ζήτηση για εργασία μειώνεται λόγω της οικονομικής ύφεσης, που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας ή και μείωση των μισθών. Αυτός αν και είναι ένας βασικός μηχανισμός μείωσης των οικογενειακών εισοδημάτων δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα. Η κρίση επιδρά και σε άλλα εισοδήματα με διάφορους τρόπους οι οποίοι συχνά συνδέονται στενά

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

μεταξύ τους. Περιορίζεται η πιστωτική κάλυψη των ατομικών επιχειρήσεων εκ μέρους των τραπεζών και η ζήτηση για τις αντίστοιχες υπηρεσίες υποχωρεί. Επομένως, η κρίση μειώνει τα εισοδήματα από αυτοαπασχόληση, τα εισοδήματα από συντάξεις ή άλλες κοινωνικές παροχές, καθώς και από απασχόληση στο Δημόσιο που μειώνονται απευθείας από τα μέτρα λιτότητας της κυβέρνησης που στόχο έχουν τη μείωση της κρατικής δαπάνης και επομένως του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού.

Πηγή: <http://www.cityofilioupolis.gr>.

Διάγραμμα 1: Βασικός μηνιαίος μισθός εθνικής γενικής συλλογικής σύμβασης

Αίσθηση δυσπραγίας:

Η αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών επηρεάζεται από την μείωση του εισοδήματος αλλά και από την συσσώρευση χρεών των οικογενειών, παραδείγματος χάρη από στεγαστικά δάνεια ή καταναλωτικά που ενδεχομένως έχουν. Η κατανάλωση και η αποταμίευση επηρεάζονται από την πτώση της αξίας της ιδιόκτητης κατοικίας καθώς και άλλων περιουσιακών στοιχείων. Η μείωση του εισοδήματος σε συνδυασμό με την μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων προκαλεί μια γενικότερη αίσθηση οικονομικής στενότητας και υλικής στέρησης. Αυτό παρατηρείται κυρίως στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που έχουν συνδυάσει την έννοια της αποταμίευσης με την απόκτηση κάποιου περιουσιακού στοιχείου. Η αύξηση του ειδικού βάρους των δαπανών κατοικίας (δότηση στεγαστικού δανείου, έξοδα θέρμανσης) στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς επιτείνει αυτήν την αίσθηση. Τέλος, η

αύξηση των τιμών ενισχύει τη γενική αίσθηση δυσπραγίας. Οι πολύ ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις της ύφεσης εξαντλούνται στην υποχώρηση του εισοδήματος και της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, όμως δίχως αμφιβολία, οι επιπτώσεις αυτές είναι ιδιαίτερα κρίσιμες για αυτό το λόγο τις εξετάζουμε παρακάτω. Οι παρακάτω επιδράσεις δεν μπορούν να ληφθούν όλες υπόψη, είτε επειδή τα διαθέσιμα δεδομένα δεν το επιτρέπουν είτε επειδή τα σχετικά φαινόμενα δεν είναι πάντοτε δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν.

Κίνδυνος για τη συνοχή της ελληνικής κοινωνίας:

Πολλοί παράγοντες μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τη συνοχή της ελληνικής κοινωνίας στην πρόσφατη περίοδο της οικονομικής ύφεσης και της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας. Μεταξύ αυτών η σταδιακή αποδυνάμωση του θεσμού της οικογένειας, αλλά και η έλλειψη ενός καθολικού και αποτελεσματικού δικτύου κοινωνικής προστασίας, οδηγούν σε κατάσταση ανασφάλειας νέα στρώματα του πληθυσμού τα οποία παραδοσιακά τουλάχιστον δεν διέτρεχαν σημαντικούς κοινωνικούς κινδύνους. Η μελέτη των προβλημάτων της ανισότητας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περίοδο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Τα ζητήματα αυτά είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, η οποία αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη.

Ψυχική υγεία:

Μια οικονομική κρίση επηρεάζει άμεσα την ψυχική υγεία των ανθρώπων διότι αλλάζει το οικονομικό τοπίο που έχουν συνηθίσει να κινούνται προς το χειρότερο. Πολλοί οδηγούνται σε κατάθλιψη λόγω του οικονομικού αδιεξόδου που μπορεί να βιώνουν είτε λόγω ανεργίας ή χρεών. Σε κάποιες περιπτώσεις αυτή η κατάθλιψη μπορεί να οδηγήσει σε αυτοκτονίες όταν η κατάσταση επιδεινώνεται. Η ψυχική υγεία των ανθρώπων όσο και η σωματική μπορεί να πληγεί λόγω της οικονομικής κρίσης. Γενικά έχει παρατηρηθεί ότι η απώλεια εργασίας προκαλεί άγχος και ανησυχία και πολλοί άνθρωποι για να βρουν διέξοδο καταφεύγουν στο αλκοόλ και στις παραισθησιογόνες ουσίες, κάτι που δημιουργεί πρόβλημά στο εργατικό δυναμικό της χώρας.

Διαφαινόμενος κλωνισμός της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς, την πολιτική και το κράτος:

Επιπλέον, στην εποχή μας οι ανάγκες και η ικανοποίησή τους υπολείπονται αισθητά των προσδοκιών που καλλιεργούσε τα αμέσως προηγούμενα χρόνια το πρότυπο του άκρατου καταναλωτισμού. Η έλλειψη των μέσων ικανοποίησης των αυξημένων τους αναγκών συχνά δημιουργεί στα νοικοκυριά την αίσθηση της αποστέρησης και του αποκλεισμού. Τα νοικοκυριά κατάφεραν τα τελευταία χρόνια μέσω του δανεισμού από το τραπεζικό σύστημα, να χρηματοδοτήσουν ένα υψηλό επίπεδο κατανάλωσης, το οποίο τους επέτρεψε να αποφύγουν καταστάσεις φτώχειας σε πολύ μεγαλύτερη έκταση από ό,τι θα τους το επέτρεπε το τρέχον εισόδημά τους. Η προσπάθεια αυτή διευκολύνθηκε σημαντικά από την ευκολότερη πρόσβαση των νοικοκυριών στο δανεισμό και τη σημαντική μείωση των τραπεζικών επιτοκίων μετά την εισαγωγή του ευρώ αλλά και λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού στη χρηματοπιστωτική αγορά μετά την απελευθέρωσή της. Η οικονομική σταθερότητα που ακολούθησε την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος πιθανότατα ενίσχυσε τις προσδοκίες των νοικοκυριών για τα μελλοντικά τους εισοδήματα, ενθαρρύνοντας το δανεισμό με στόχο να διατηρήσουν ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης. Ωστόσο, η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση έχει αντιστρέψει με δραματικό τρόπο αυτή την τάση και αφήνει αρκετά νοικοκυριά πολλαπλώς εκτεθειμένα στα προηγούμενα “ανοίγματα” τους. Τέλος, ο διαφαινόμενος κλωνισμός της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς, την πολιτική και το κράτος δοκιμάζει και την ίδια την κοινωνική συνοχή.

1.4 Οικονομία του τουρισμού

Στις περισσότερες χώρες της υφηλίου ο ευρύτερος τουριστικός τομέας συμβάλλει όσο κανένας άλλος στο σχηματισμό του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, τόσο από πλευράς δημιουργίας εισοδήματος, όσο και από πλευράς αύξησης της απασχόλησης και των επενδύσεων. Είναι πλέον από όλους παραδεκτό ότι ο τουρισμός είναι ο σπουδαιότερος κλάδος οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως. Ο Τουρισμός δεν είναι αποκλειστικά μία οικονομική δραστηριότητα αλλά αποτελεί δικαίωμα, ευκαιρία γνώσης, κοινωνική παροχή, παράγοντα διεθνούς αλληλεγγύης και ειρήνης, που συμβάλλει στη ψυχολογική ισορροπία του ατόμου. Ο Jean Medecin λέει ότι ο τουρισμός «είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας η οποία συνίσταται στο

να ταξιδεύει κάποιος μακριά από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του για διασκέδαση, για ανάπαυση, για πλουτισμό της πείρας του, για ανύψωση του μορφωτικού του επιπέδου από την παρουσία νέων μορφών της ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μίας άγνωστης φύσης». (Gartner, 2001)

Η τουριστική ζήτηση ταυτίζεται με την μετακίνηση των ατόμων, η οποία αντιπροσωπεύει το καταναλωτικό μέρος του τουρισμού και η δεύτερη αναφέρεται στην υποδοχή και την εξυπηρέτηση των μετακινούμενων, αντιπροσωπεύοντας έτσι το παραγωγικό μέρος του τουρισμού που ταυτίζεται με την τουριστική προσφορά. Τις τελευταίες δεκαετίες η διεθνοποίηση του τουρισμού και η συνεχής γεωγραφική του επέκταση στις αγορές αναπτυσσόμενων χωρών τοποθέτησε σε προνομακική θέση τις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις (tour operators). Το γεγονός μάλιστα ότι αυτές επηρεάζουν άμεσα και σε μεγάλο ποσοστό την τουριστική ζήτηση(ιδιαίτερα στα επαγγελματικά ταξίδια και τα ταξίδια διακοπών), τους επιτρέπει να επηρεάζουν καθοριστικά και τη διαμόρφωση συγκεκριμένων προτύπων ανάπτυξης από τη πλευρά της προσφοράς. Η συνεχής αύξηση του αριθμού των οργανωμένων ταξιδιών και η μετατροπή του ταξιδιού σε καθημερινό καταναλωτικό προϊόν, ενισχύουν όλο και περισσότερο το ρόλο αυτών των επιχειρήσεων. Η σχετική πρόσφατη αλλά αλματώδης ανάπτυξη του internet έχει διαμορφώσει νέα δεδομένα στην επιχειρηματική δραστηριότητα των διαφόρων τύπων τουριστικών επιχειρήσεων.

Πολλοί φορείς και οργανισμοί δημιουργήθηκαν λόγω της συνεχής ανάπτυξης του τουρισμού και των επιπτώσεών του στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον των τουριστικών χωρών. Σκοπό είχαν το προγραμματισμό, την πολιτική, την έρευνα και την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Εξίσου σημαντική είναι και η εμπλοκή κοινωνικό-επαγγελματικών ομάδων, που για διαφορετικούς λόγους σχετίζονται με τον τουρισμό όπως επαγγελματίες και επιχειρηματίες στις τουριστικές περιοχές, νέοι, όσοι ασχολούνται με την πολιτική σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κλπ. Οι εξελίξεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς την περίοδο μετά την δεκαετία του 1980 οπότε και το θέμα της διαχείρισης των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης αποκτάει βαρύνουσα σημασία σε τοπικό επίπεδο. (Κοκκώσης – Τσιάρτας, 2001).

1.4.1 Τουρισμός και ελληνική οικονομία

Η μετεξέλιξη του τουρισμού σε προσδιοριστικό παράγοντα κοινωνικής και οικονομικής προόδου έχει ως αποτέλεσμα να αποτελεί πλέον αναπόσπαστο τμήμα του διεθνούς εμπορίου με τις εισπράξεις από τον αλλοδαπό τουρισμό να κατατάσσονται στην τέταρτη θέση παγκοσμίως, έπειτα από το εισόδημα που δημιουργείται από τις εξαγωγές καυσίμων, χημικών και προϊόντων της αυτοκινητοβιομηχανίας. Ο διεθνής τουρισμός σημειώνει συνεχή άνοδο και διαφοροποίηση, με την ανάδειξη νέων προορισμών στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη αποτελώντας έναν από τους μεγαλύτερους και πιο δυναμικούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Σε αυτό συμβάλλει αφενός η βελτίωση των υποδομών και των μεταφορών, γεγονός που καθιστά τις μετακινήσεις φθηνότερες και ταχύτερες, αφετέρου η οικονομική ανάπτυξη και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου σε αρκετές χώρες έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος.

Για την ελληνική οικονομία, ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό πυλώνα ανάπτυξης με σημαντική συνεισφορά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, στην απασχόληση και στις επενδύσεις (βλ. κεφ. 2.2). Ταυτόχρονα, ο τουρισμός μαζί με την ναυτιλία αποτελούν τους πιο εξωστρεφείς τομείς της ελληνικής οικονομίας με την εισροή ταξιδιωτικού συναλλάγματος να επιδρά θετικά στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, συμβάλλοντας στη μείωση του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών. Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, η εκτεταμένη ακτογραμμή και το φυσικό περιβάλλον είναι ορισμένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που καθιστούν τη χώρα από τους σημαντικότερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Το ενδιαφέρον της αναπτυξιακής προοπτικής της ελληνικής οικονομίας από την πλευρά των πολιτικών ανάπτυξης στρέφεται εύλογα στις στρατηγικές ανάπτυξης των εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών, όπως και στον τομέα του τουρισμού, ο οποίος καλείται να διαδραματίσει περισσότερο ενεργό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, μέσα σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον από τις χώρες της Μεσογείου αλλά και από νέους αναδυόμενους προορισμούς.

Σε αυτό το πλαίσιο, η σημασία του τουρισμού για την Ελλάδα πρέπει να εξηγηθεί και να αναλυθεί με ακρίβεια και να συμπεριλάβει την ευρύτερη επίδρασή του στην ελληνική οικονομία και όχι μόνο συνήθη μεγέθη για την απεικόνιση της τουριστικής ζήτησης (π.χ. διεθνείς αφίξεις, εισπράξεις από αλλοδαπούς επισκέπτες κ.ά.). Παρακάτω αναφέρονται τα βασικά συμπεράσματα του I.O.B.E στην μελέτη του για την επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία (Σεπτέμβριος 2012), όπου προσδιορίζονται και αξιολογούνται η συνεισφορά του τουρισμού

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

στους εγχώριους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας, το παραγόμενο προϊόν και η απασχόληση. Αναδεικνύονται επίσης οι διακλαδικές σχέσεις του τουριστικού τομέα που αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο στην προσπάθεια κατανόησης της πολύπλευρης συνεισφοράς του τουρισμού, και μπορούν να ενταχθούν στο ευρύτερο πλαίσιο τουριστικής πολιτικής για τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

- ❖ Ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό πυλώνα ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.
- ❖ Η σημασία του τουρισμού αναδεικνύει την ανάγκη προσδιορισμού των διακλαδικών σχέσεων και της συνεισφοράς του στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα.
- ❖ Ο τουρισμός δεν αποτυπώνεται σε ένα μεμονωμένο κλάδο καθώς συνδέεται με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων.
 - ❖ Το 2010 ο τουρισμός συνεισέφερε το 15,1% (ή 34,4 δισεκ. €) του συνολικού ακαθάριστου προϊόντος της χώρας.
- ❖ Η άμεση επίδρασή του στο ΑΕΠ εκτιμάται σε 15,2 δισεκ. €.
 - ❖ Για κάθε 1.000 ευρώ τουριστική δαπάνη το ακαθάριστο προϊόν της ελληνικής οικονομίας αυξάνεται κατά 2.220 ευρώ
 - ❖ Η επίτευξη του στόχου των 20 εκατ. αφίξεων αλλοδαπών επισκεπτών στην Ελλάδα θα είχε ως αποτέλεσμα:
 - * οι τουριστικές εισπράξεις από το εξωτερικό να ανέλθουν τουλάχιστον στα 12,8 δισεκ. ευρώ ενώ,
 - * σε όρους συνολικής επίδρασης στο ΑΕΠ η επιπλέον συνεισφορά θα είναι μεγαλύτερη των 7 δισεκ. ευρώ σε σχέση με το 2010
- ❖ Υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης αποτελούν τα 2/3 σχεδόν της άμεσης επίδρασης στην οικονομία από την τουριστική δαπάνη.
- ❖ Σημαντική είναι επίσης η συνεισφορά των θαλάσσιων, οδικών και αεροπορικών μεταφορών.
- ❖ Η έμμεση συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία εκτιμάται σε 5,2 δισεκ. €.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

- ❖ Εμπόριο, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, κατασκευές και μεταποίηση επωφελούνται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.
- ❖ Στην αγορά εργασίας η άμεση και έμμεση τουριστική απασχόληση εκτιμάται σε 446 χιλ. θέσεις απασχόλησης.
- ❖ Ξεπερνά ωστόσο, το μέγεθος αυτό αν συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι σημαντικός αριθμός ατόμων απασχολούνται σε τουριστικά επαγγέλματα συμπληρωματικά μιας άλλης εργασίας τους.
- ❖ Η απασχόληση που επηρεάζεται από την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα εκτιμάται σε 741 χιλ. ή 16% της συνολικής απασχόλησης στη χώρας.
- ❖ Ο τουρισμός συμβάλλει στα κρατικά έσοδα συνεισφέροντας το 5% των συνολικών εσόδων της κυβέρνησης από την έμμεση φορολογία.
- ❖ Η συνεισφορά του τουριστικού τομέα στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα αναδεικνύει τη δυναμική του στο πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας τα επόμενα έτη.
- ❖ Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε ανεκμετάλλευτους μέχρι σήμερα πόρους-δραστηριότητες που θα ενισχύσουν τις αφίξεις και τα έσοδα από τον αλλοδαπό τουρισμό.

1.5 Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Ελληνικός Τουρισμός

Τα τελευταία χρόνια συνέστησαν μία περίοδο πλούσια σε δυσμενή γεγονότα των οποίων η επίδραση στην τουριστική κίνηση της χώρας μας δεν ήταν πάντοτε η ίδια. Γενικά, η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες και προϊόντα εξαρτάται από το μέγεθος του κινδύνου που μπορεί να ανεχθεί ο δυνητικός τουρίστας -όσο αυξάνεται ο κίνδυνος τόσο αυξάνεται η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα κι επομένως μειώνεται η ζήτηση - αλλά και από την οξύτητά του και τη συχνότητα εμφάνισής του. Η εξέλιξη στην τουριστική κίνηση εξαρτάται επίσης από τα μέτρα που λαμβάνει η κάθε χώρα, τόσο για την αντιμετώπιση του συμβάντος είτε αυτό την επηρεάζει άμεσα, όσο και

για την εκμετάλλευση της συγκυρίας είτε αυτή επηρεάζει αρνητικά άλλες χώρες ώστε να την χρησιμοποιήσει ως ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα.

Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες οι επιπτώσεις στον τουριστικό κλάδο από δυσμενή γεγονότα, όχι της έντασης και διάρκειας αυτού που βιώνουμε σήμερα, κάνουν συνήθως την εμφάνισή τους μέσα στο πρώτο τρίμηνο που ακολουθεί την πραγματοποίηση του συμβάντος και ολοκληρώνονται σε 6–9 μήνες. Κατά το διάστημα πριν την εμφάνιση της κρίσης, η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα κινείται με ταχύτερο ρυθμό από τον ευρωπαϊκό και τον παγκόσμιο, οι τουριστικές εισπράξεις αυξάνονται κατά 3% το χρόνο (διάστημα 2004-2006), οι ταξιδιωτικές πληρωμές στο εξωτερικό μειώνονται σημαντικά (διάστημα 2007-2009) και η πορεία των αφίξεων είναι ασύμμετρη με εκείνη των εισπράξεων. Η Ελλάδα από πλευράς ανταγωνιστικότητας εμφανίζεται σε χειρότερη κατάσταση από το 2007 (24η από 22η). Ειδικότερα από πλευράς ανταγωνιστικότητας τιμών, παρόλο που ανεβαίνει 6 σκαλοπάτια στην 114^η θέση επί συνόλου 133 χωρών, κατέχει μία από τις κατώτερες θέσεις σε μία περίοδο που η οικονομική κρίση θα αυξήσει κατακόρυφα το ειδικό βάρος του ανταγωνισμού τιμών ως κριτηρίου τουριστικής επιλογής.

Στο κατώφλι της οικονομικής κρίσης, η μείωση των προκρατήσεων όσο και η έλλειψη ρευστότητας των τουριστικών επιχειρήσεων, καταδεικνύουν την έναρξη μίας περιόδου για το ελληνικό τουριστικό προϊόν που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το λιγότερο ως δύσκολη. Η εκτίμηση αυτή ήδη προδιαγράφεται από το 2009 με αρνητική πορεία των αεροπορικών αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στη χώρα μας. Οι περισσότερες από τις ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας σε τουριστικό επίπεδο παρουσίασαν επίσης μείωση στις αφίξεις, με τη χώρα μας να καταλαμβάνει μία από τις τελευταίες θέσεις στη μεταξύ τους σύγκριση. Έχει να αντιμετωπίσει τη μεταστροφή στην καταναλωτική συμπεριφορά και τις επιλογές των Ευρωπαίων τουριστών υπέρ του εσωτερικού τουρισμού, των κοντινών μη εγχώριων προορισμών και κυρίως των τουριστικών αγορών χαμηλού κόστους λόγω του υψηλού βαθμού χρέωσης των νοικοκυριών σε πολλές βασικές χώρες - πελάτες μας, της κάμψη της υπερτιμημένης αγοράς ακινήτων και της ανασφάλειας στην αγορά εργασίας (απολύσεις, μείωση πραγματικών μισθών), που συμπιέζουν το διαθέσιμο εισόδημα των εν δυνάμει τουριστών.

Από την προσπάθεια του ΙΤΕΠ να εκτιμήσει τη μεταβολή που υπήρξε από το 2009 στην τουριστική κίνηση της Ελλάδας προέκυψαν τα εξής :

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Συγκεκριμένα, μεταβλήθηκε η τουριστική κίνηση από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία και την Ιταλία. Οι αγορές αυτές συνιστούν το 38% περίπου του εισερχόμενου τουρισμού μας, μερίδιο που μεταβλήθηκε αισθητά δεδομένης της σημαντικής μεταβολής του ΑΕΠ στις εν λόγω χώρες. Συνολικά η τουριστική κίνηση προς τη χώρα μας μειώθηκε το 2009, ενώ η μείωση της τουριστικής κίνησης από τις παραδοσιακές αγορές είναι ακόμη μεγαλύτερη. Η συρρίκνωση της τουριστικής δραστηριότητας στη χώρα μας είχε σημαντικά αρνητική επίδραση στον τομέα της απασχόλησης.

Ειδικότερα, η μείωση των αφίξεων είχε σαν αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας για ολόκληρη την οικονομία. Το τελικό αποτέλεσμα για την πορεία του τουριστικού κλάδου δεν εξαρτάται μόνο από την πορεία των αφίξεων αλλά κυρίως από τον αριθμό των διανυκτερεύσεων και την πραγματοποιηθείσα δαπάνη. Εκτιμάται ότι η μείωση των εξόδων είναι μεγαλύτερη κατά 8-10 ποσοστιαίες μονάδες από αυτές των αφίξεων. Οι οποιοσδήποτε εξελίξεις στον τομέα των κρατήσεων σήμερα μπορούν να εκληφθούν μόνο ως ενδεικτικής της τάσης και όχι του μεγέθους των επιπτώσεων. Για αυτό και πρέπει να εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας όχι στην εκτίμηση του μεγέθους της συρρίκνωσης της τουριστικής δραστηριότητας, αλλά στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων. Επειδή η οικονομική δραστηριότητα εξαρτάται κυρίως από το ψυχολογικό κλίμα που υπάρχει δίπλα μας, θα πρέπει να αποφεύγονται εκτιμήσεις καταστροφής οι οποίες μόνο κακό μπορούν να προκαλέσουν χωρίς βέβαια να ωραιοποιούνται καταστάσεις.

Στους παράγοντες που εκτιμάται ότι θα βοηθήσουν στην ανάσχεση της δραματικής πτώσης της τουριστικής κίνησης συγκαταλέγονται η ανεκτικότητα που έχει επιδείξει στο παρελθόν ο κλάδος, η μεταπήδηση των διακοπών από το επίπεδο της πολυτέλειας σε εκείνο της ανάγκης, οι τάσεις αποπληθωρισμού που σημειώνονται σε πολλές χώρες εξαιτίας της κρίσης και η συγκράτηση του κόστους και οι προσφορές στις οποίες αναμένεται να προβούν οι επιχειρηματίες του κλάδου.

Οι παραδοσιακές τουριστικές αγορές της Ελλάδας είναι χώρες που έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την κρίση (Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία). Για το λόγο αυτό είναι επιβεβλημένο το ελληνικό τουριστικό προϊόν να στραφεί και σε άλλες αγορές, όπως αυτής της Ρωσίας και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και στον εσωτερικό τουρισμό. Ειδικά για τον εσωτερικό τουρισμό, κατά τα φαινόμενα, έχει επηρεαστεί άμεσα και έμμεσα από τη

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

διεθνή οικονομική κρίση: άμεσα εξαιτίας της μείωσης του εισοδήματος των Ελλήνων, αλλά και των περιορισμένων κεφαλαίων που θα μπορέσουν να έχουν υπό τη μορφή δανείου και έμμεσα λόγω της μείωσης των εισοδημάτων εκείνων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό κλάδο. Η τουριστική δαπάνη του εσωτερικού τουρισμού δημιουργεί συγκριτικά πολύ μικρότερη προστιθέμενη αξία ενώ τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματά της είναι σημαντικά μεγαλύτερα. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι η αξιοποίηση του εσωτερικού τουρισμού, ακόμη κι αν δεν λειτουργήσει ως υποκατάστατο του αλλοδαπού τουρισμού, είναι επωφελής τόσο σε θέματα αναπτυξιακά όσο και από περιφερειακή άποψη.

2. Οικονομία της Κρήτης

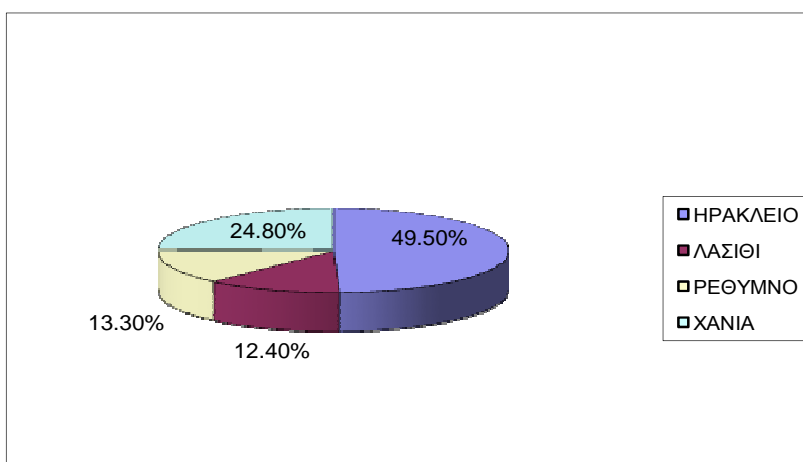
2.1 Γεωγραφικά και μορφολογικά στοιχεία της Κρήτης

Η βιοποικιλότητα στην Κρήτη είναι ξεχωριστή αφού κάποια είδη από τη χλωρίδα και από την πανίδα της απαντώνται μόνο στο νησί και πουθενά αλλού στον κόσμο. Αιτία της πληθώρας των ενδημικών ειδών της είναι η γεωγραφική της θέση. Η Κρήτη αποτελεί στρατηγικό εμπορικό και τουριστικό σημείο αφού από πολλούς χαρακτηρίζεται ως το σταυροδρόμι της Αφρικής, της Ευρώπης και της Ασίας. Η μορφολογία της Κρήτης χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη τριών βασικών ζωνών: την ζώνη με υψόμετρο 400 μ. και άνω (υψηλή ή ορεινή), τη ζώνη από 200-400 μ. (μέση) και την χαμηλή ζώνη που αφορά τις περιοχές που εκτείνονται από την επιφάνεια της θάλασσας έως τα 200 μ. υψόμετρο. Οι δύο πρώτες ζώνες καταλαμβάνουν σχεδόν τα 3/5 της νήσου και αποτελούν μια συνεχή οροσειρά από τα δυτικά προς τα ανατολικά, διακοπτόμενη από μικρές κοιλάδες και φαράγγια. Η οροσειρά αυτή έχει έξι κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μ.

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί στην Ελλάδα και το δεύτερο μεγαλύτερο (μετά από την Κύπρο) της ανατολικής Μεσογείου. Η Κρήτη βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου πελάγους και καλύπτει μια περιοχή 8.336 km². Ο πληθυσμός της είναι 621.340 κάτοικοι (απογραφή 2011). Το νησί έχει μήκος 260 χλμ και ποικίλλει στο πλάτος από 60 χλμ έως 12 χλμ. Η ακτογραμμή της παρουσιάζει βαθύ γεωγραφικό διαμελισμό, δίνοντας στην Κρήτη πάνω από 1.000 χλμ ακτών. Η Κρήτη βρίσκεται περίπου 160 χλμ νότια της ελληνικής ηπειρωτικής χώρας. Η περιφέρεια Κρήτης, αποτελείται από τους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου και Χανίων και έχει έδρα το Ηράκλειο, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας. Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης και αρκετά μικρά νησιά όπως Γαύδος, Ντία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων εκτός της Γαύδου, τα υπόλοιπα είναι ακατοίκητα.

2.1.1 Οι Νομοί της Κρήτης

Διοικητικά η Κρήτη χωρίζεται σε 4 νομούς: νομός Ηρακλείου , νομός Χανίων, νομός Ρεθύμνης, και νομός Λασιθίου. Η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού μεταξύ των νομών, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα όπου φαίνεται ότι στον νομό Ηρακλείου κατοικεί σχεδόν το ήμισυ των κατοίκων της περιφέρειας (49,50%), ενώ ακολουθεί ο νομός Χανίων (24,80%).

Πηγή: www.crete-region.gr,

Διάγραμμα 2: Γεωγραφική κατανομή πληθυσμού Κρήτης το 2009

2.1.2 Νομός Ηρακλείου

Ο Νομός Ηρακλείου έχει πληθυσμό 304.270 σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Στο νομό υπάρχουν 8 Δήμοι. Πρωτεύουσα είναι το Ηράκλειο στο οποίο υπάρχουν 173.450 κάτοικοι. Ο Νομός βρίσκεται ανάμεσα σε δύο οροσειρές, τον Ψηλορείτη στα δυτικά και τη Δίκη στα ανατολικά. Είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση και πληθυσμό νομός της Κρήτης και επιπλέον είναι ο πλουσιότερος, με το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα από τους άλλους νομούς της Κρήτης.

Η παραγωγική βάση του Νομού, στηρίζεται κυρίως στην αγροτική παραγωγή (ελιές, σταφύλια, κηπευτικά), στον τουρισμό, στο εμπόριο, στη βιοτεχνία και στην κτηνοτροφία. Τόσο

στον τουρισμό όσο και στο εμπόριο, η συμμετοχή επιχειρήσεων ειδών εστίασης και αναψυχής (καφετέριες, μπαρ, εστιατόρια, ταβέρνες κ.λ.π) είναι ιδιαίτερα σημαντική. Είναι πόλη με μεγάλο αριθμό νέων, κυρίως φοιτητών και με έντονη τουριστική κίνηση, η οποία σε ορισμένες περιοχές της βόρειας παραλίας, χαρακτηρίζεται από μαζικότητα. (www.crete-region.gr)

2.1.3 Νομός Χανίων

Ο Νομός Χανίων βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Κρήτης. Το έδαφός του είναι ορεινό με μια σημαντική πεδιάδα στην παραλιακή Ζώνη και έχει έκταση 2.376 τετρ. χιλιόμετρα. Ο πληθυσμός του σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 είναι 156.220 κάτοικοι. Έχει πρωτεύουσα τα Χανιά με 108.310 κατοίκους. Υποδιαιρείται σε 7 δήμους. Οι κυριότερες πόλεις και κωμοπόλεις του νομού είναι η πρωτεύουσα του νομού τα Χανιά, το Καστέλι, η Παλαιόχωρα και η Κάντανος στο Σέλινο και η Χώρα Σφακίων στα Σφακιά. Βόρεια, δυτικά και νότια ο νομός περιβάλλεται από θάλασσα. Η βόρεια περιοχή του νομού με πολύ φιλόξενες θάλασσες είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη τουριστικά, ενώ νοτιοδυτικά στην περιοχή της Κουντούρας κυριαρχεί η καλλιέργεια πρώιμων κηπευτικών. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ύπαρξη του τεράστιου ορεινού όγκου των Λευκών Ορέων, (Μαδάρες), στον οποίο οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία. Στο νομό υπάρχουν πολλά απομακρυσμένα και σχεδόν εγκαταλειμμένα ορεινά χωριά, ενώ στο νότιο τμήμα του προσελκύει πλήθος ευρωπαίων τόσο για τουρισμό όσο και για μόνιμη εγκατάσταση, εφόσον η νότια πλευρά του και γενικά η νότια Κρήτη προς την πλευρά του Λιβυκού πελάγους παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ηλιοφάνεια στην Ευρώπη. (www.chania.eu)

2.1.4 Νομός Ρεθύμνης

Ο Νομός Ρεθύμνου είναι ο πιο ορεινός νομός της Κρήτης. Έχει έκταση 1493 τ.χλμ. και ο πληθυσμός του σύμφωνα με την απογραφή του 2011, είναι 85.160 κάτοικοι. Χωρίζεται σε 5 δήμους και έχει πρωτεύουσα το Ρέθυμνο. Η παραδοσιακή του υποδιαίρεση, η οποία ακόμη χρησιμοποιείται από τους κατοίκους, είναι σε τέσσερις επαρχίες: Ρεθύμνου, Μυλοποτάμου, Αμαρίου και Αγίου Βασιλείου. Εκτός από την πρωτεύουσα κυριότερες κωμοπόλεις του νομού είναι το Σπήλι, το Πέραμα, τα Ανώγεια, η Επισκοπή και οι τουριστικοί οικισμοί Αγία Γαλήνη, Πλακιάς και Μπαλί. Η ανάπτυξη του Ρεθύμνου στηρίζεται κυρίως στον τουριστικό τομέα ο οποίος επεκτείνεται κυρίως στη βόρεια παραλιακή ζώνη και σε ορισμένες περιοχές στο νότο,

στην αγροτική οικονομία και την κτηνοτροφία η οποία κυριαρχεί στις ορεινές περιοχές. Ιδιαίτερα σημαντική όμως είναι η συμβολή των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων στην οικονομία του νομού (και γενικότερα της Κρήτης) που αφορούν στις αγροτοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Σημαντική επίσης οικονομική επίδραση στο νομό έχει η παρουσία του πανεπιστημίου. Έτσι η παρουσία αρκετών χιλιάδων φοιτητών, συμβάλλει σημαντικά στην οικονομία του τόπου. Επιπλέον, η παρουσία πολλών νέων ανθρώπων «ζωντανεύει» την τοπική κοινωνία. Κύριο χαρακτηριστικό της ανάπτυξης αυτής είναι η ύπαρξη πολλών καταστημάτων εστίασης (εστιατόρια, ταβέρνες, καφετέριες, μπαρ κ.λπ.). (www.rethymnon.gr)

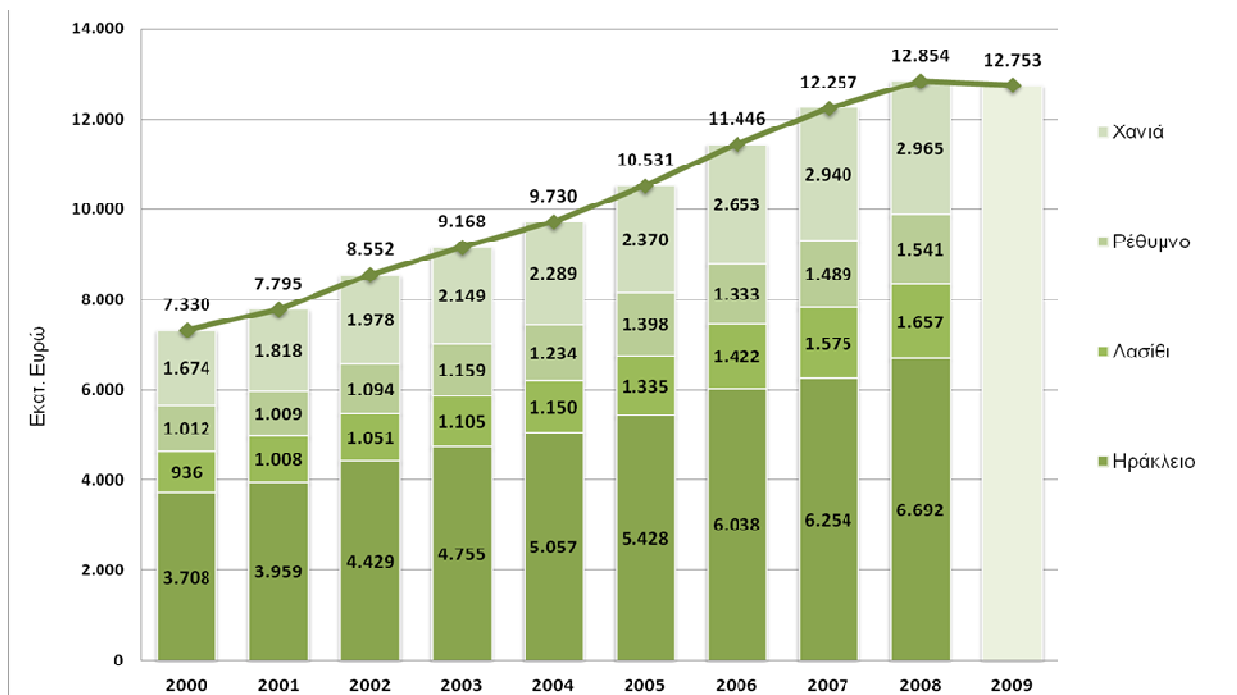
2.1.5 Νομός Λασιθίου

Ο Νομός Λασιθίου βρίσκεται στο ανατολικό άκρο του νησιού, έχει έκταση 1.800 τ.χλμ. και πληθυσμό 75.690 κατοίκους (απογραφή 2011). Ο νομός υποδιαιρείται σε 4 δήμους και έχει πρωτεύουσα τον Αγ. Νικόλαο που ως δήμος έχει 26.430 κατοίκους. Σημαντικές πόλεις και κωμοπόλεις στο νομό Λασιθίου είναι ο Άγιος Νικόλαος, η Σητεία, η Ιεράπετρα και η Νεάπολη. Ο νομός Λασιθίου είναι ο πιο πολυσχιδής νομός της Κρήτης, με τρία σημαντικά κέντρα ανάπτυξης, τον Άγιο Νικόλαο, την Ιεράπετρα και τη Σητεία. Οι κύριες απασχολήσεις των κατοίκων είναι ο τουρισμός, η γεωργία και η κτηνοτροφία. Έχει σημαντικά ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή ενώ στον αγροτικό τομέα, υπάρχουν σημαντικές θερμοκηπιακές καλλιέργειες πρώιμων κηπευτικών κυρίως στην περιοχή της Ιεράπετρας. Ο νομός είναι γενικά ορεινός όπου κυριαρχεί η οροσειρά Δίκτη (2148 μ). Οι κάτοικοι του νομού είναι εκείνοι που πρωτοπόρησαν στις θερμοκηπιακές αγροτικές καλλιέργειες και κατάφεραν να έχουν ένα σημαντικό εισόδημα από την αγροτική παραγωγή. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του νομού είναι ότι δεν έχει κανένα ιδιαίτερα μεγάλο αστικό κέντρο αλλά έχει τρεις μικρές πόλεις περίπου ισοδύναμες σε πληθυσμό και μια ανάλογη διασπορά του πληθυσμού των κατοίκων. (www.wikipedia.gr)

2.2 Οικονομικά στοιχεία της Κρήτης ανά νομό

2.2.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης

Η περιφέρεια Κρήτης συμμετέχει στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας σε ποσοστό της τάξεως του 5%. Συγκεκριμένα για το έτος 2008, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία των περιφερειακών λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής, το ΑΕΠ της Κρήτης ανήλθε σε 12.854 εκατ. ευρώ και σε ποσοστό 5,4% του εθνικού ΑΕΠ (236.917 εκατ. ευρώ) (Διάγραμμα 3). Η Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ως πολυπληθέστερη ενότητα, έχει την υψηλότερη συμμετοχή (52,06%) στο περιφερειακό ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την ΠΕ Χανίων (23,07%), ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα διαμορφώνεται η συμμετοχή των ΠΕ Λασιθίου (12,89%) και ΠΕ Ρεθύμνου (11,98%).

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr
 Διάγραμμα 3: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας Κρήτης

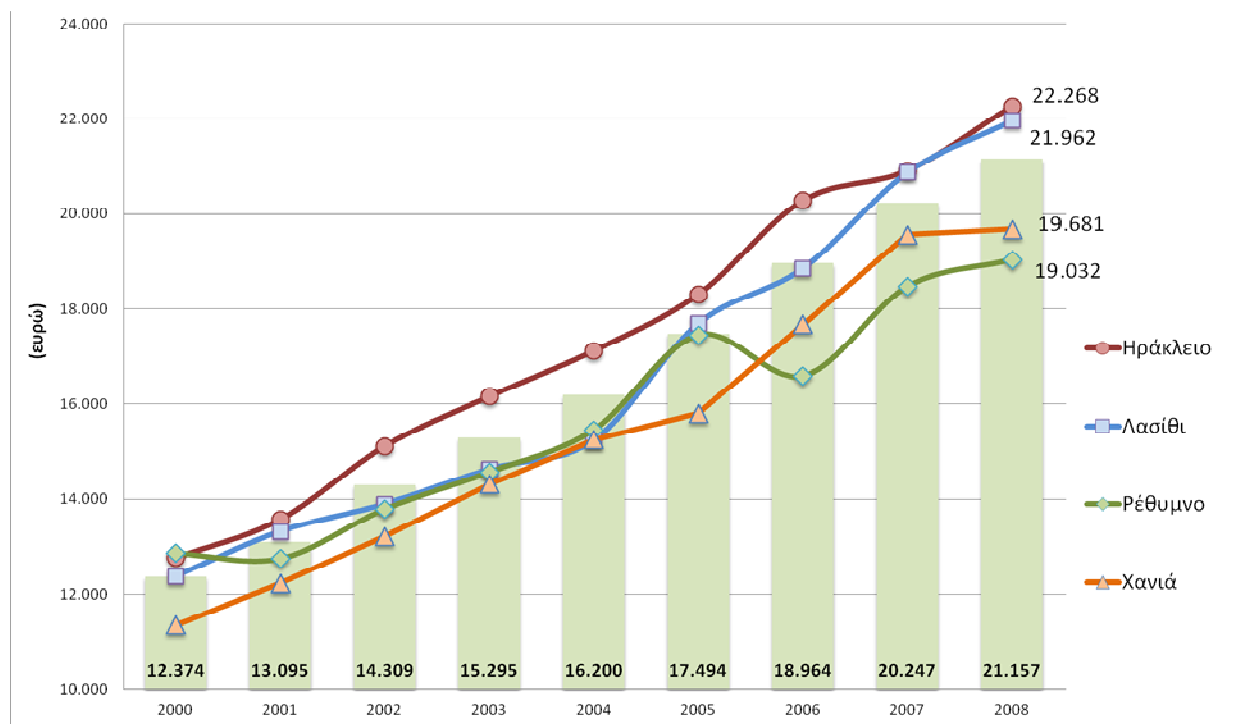
Το ΑΕΠ της Κρήτης παρουσίασε σημαντική άνοδο (75,35%) κατά την περίοδο 2000-2008 σε αντιστοιχία με την αύξηση του εθνικού ΑΕΠ για το ίδιο διάστημα, η οποία ανήλθε σε

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

73,85%. Η Περιφερειακή Ενότητα με την υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση (80,45%) του ΑΕΠ της ήταν η ΠΕ Ηρακλείου, ακολουθούμενη από την ΠΕ Χανίων (77,14%) και την ΠΕ Λασιθίου (76,93%). Σημαντικά χαμηλότερη αύξηση του ΑΕΠ της παρουσίασε η ΠΕ Ρεθύμνου με 52,23%.

2.2.2 Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης

Το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης ανέρχεται στο επίπεδο εκείνου της χώρας. Το έτος 2008 διαμορφώθηκε έτσι στο ποσό των 21.157 ευρώ, συμβαδίζοντας με το αντίστοιχο μέγεθος του συνόλου των Περιφερειών της χώρας (21.084 ευρώ). Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κρήτης παρουσίασε σταθερή ανοδική πορεία κατά το χρονικό διάστημα 2000-2008, με συνολική ποσοστιαία αύξηση 70,98%. Υψηλότερες τιμές παρουσιάζουν οι Περιφερειακές Ενότητες Ηρακλείου και Λασιθίου, ακολουθούμενες από τις ΠΕ Χανίων και Ρεθύμνου. Οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις κατά το παραπάνω διάστημα σημειώθηκαν στις ΠΕ Λασιθίου με 77,51%, ΠΕ Ηρακλείου με 74,45%, ΠΕ Χανίων 73,49% ενώ χαμηλότερη άνοδο σημειώνεται στην ΠΕ Ρεθύμνου με 47,91%.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 4: Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας Κρήτης

Η εξέλιξη του ΑΕΠ της Κρήτης και οι εν μέρει διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες απεικονίζονται στο παραπάνω διάγραμμα.

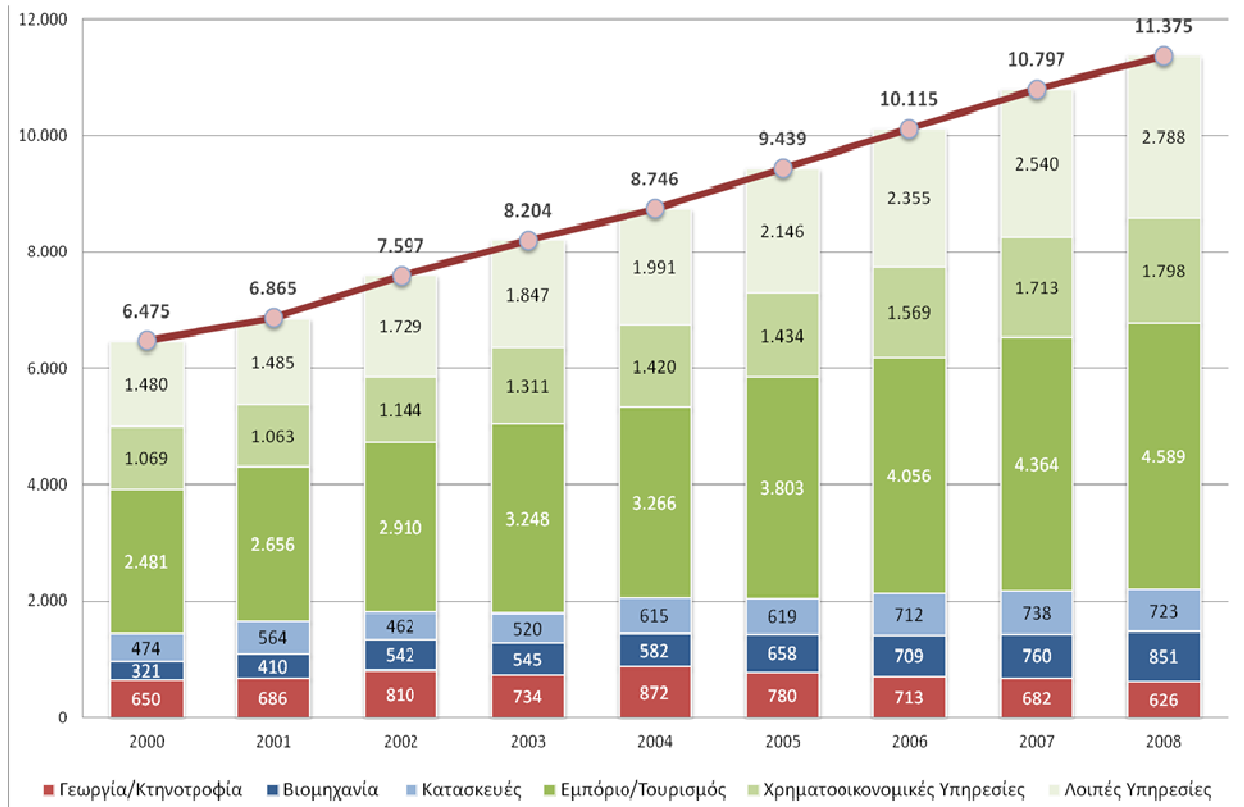
Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΕΕ (Eurostat) για το έτος 2010 το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας ανέρχεται σε 21.700 ευρώ. Το αντίστοιχο μέγεθος για την ΕΕ (μέσος όρος των 27 χωρών) είναι 24.500 ευρώ, ενώ ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης ανέρχεται σε 26.400 ευρώ.

2.2.3 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων της Κρήτης ανέρχεται στο ποσό των 11.375 εκατ. ευρώ (στοιχεία έτους 2008). Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5, η παραγόμενη προστιθέμενη αξία προϊόντων και υπηρεσιών κατά τη χρονική περίοδο 2000-2008 στην Κρήτη σημειώνει σημαντική αύξηση της τάξεως του 75,67%.

Την υψηλότερη αύξηση στους επιμέρους παραγωγικούς κλάδους παρουσιάζει ο κλάδος «Βιομηχανία και Ενέργεια», ως τμήμα του δευτερογενή τομέα, με ποσοστό 165% αλλά με σχετικά χαμηλή συνολική προστιθέμενη αξία (851 εκατ. ευρώ). Τη σημαντικότερη συνεισφορά στην προστιθέμενη αξία των προϊόντων της Κρήτης έχει ο κλάδος «Εμπόριο και Τουρισμός», ως τμήμα του τριτογενή τομέα, με 4.589 εκατ. ευρώ ενώ ταυτόχρονα σημειώνει υψηλή αύξηση κατά την περίοδο 2000-2008 της τάξεως του 85%.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

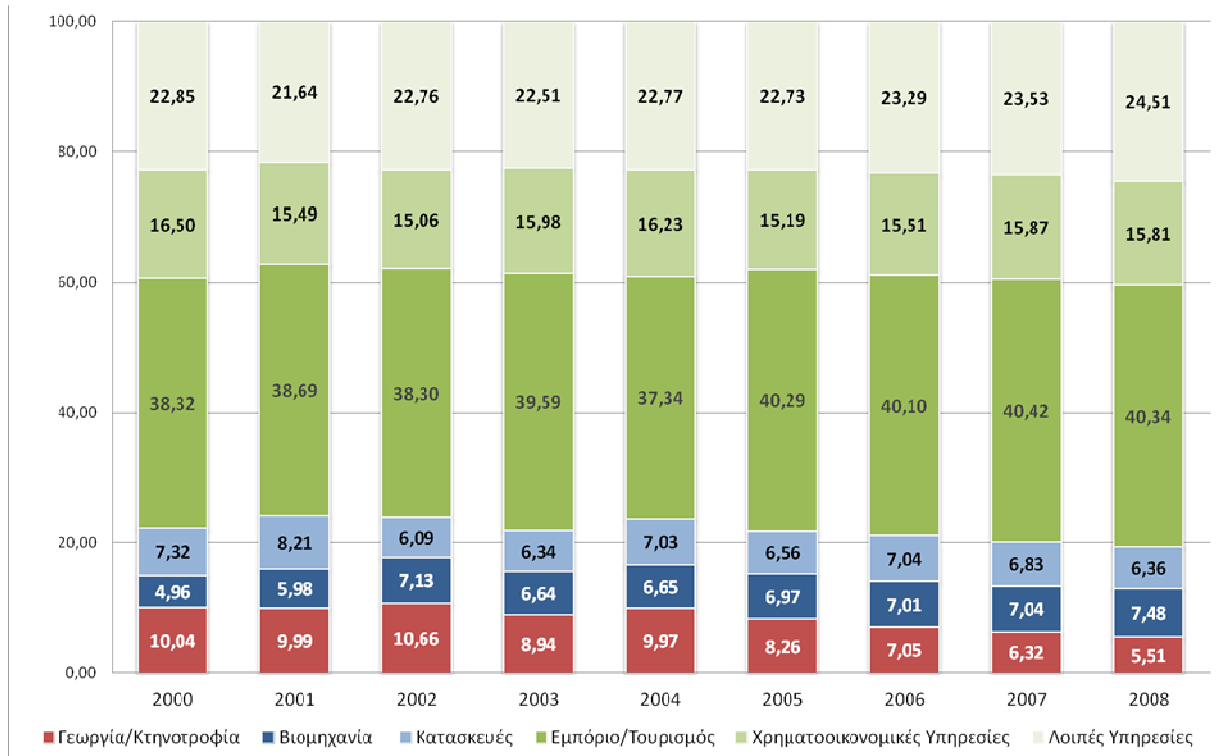

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 5: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο στην Κρήτη

Ο πρωτογενής τομέας σε απόλυτα μεγέθη παραμένει στάσιμος με πτωτική τάση έχοντας μειώσει όμως αισθητά το ποσοστό συνεισφοράς του στην περιφερειακή προστιθέμενη αξία από 10,04% το 2000 σε 5,51% το 2008 (Διάγραμμα 6). Ο κλάδος «Βιομηχανία και Ενέργεια» έχει αντιθέτως ανοδική πορεία με ποσοστό συνεισφοράς από 4,96% το 2000 σε 7,48% το 2008. Τα ποσοστά των υπολοίπων κλάδων παραμένουν σταθερά με αποκλίσεις έως 2 ποσοστιαίες μονάδες. Το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην προστιθέμενη αξία συνεχίζει να κατέχει ο τομέας «Εμπόριο και Τουρισμός» ως κινητήριο μοχλός ανάπτυξης της Κρήτης. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στο συγκεκριμένο κλάδο το 2008 συνεισέφεραν κατά 40,34% στη συνολική περιφερειακή προστιθέμενη αξία.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία συνεισφορά των κλάδων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

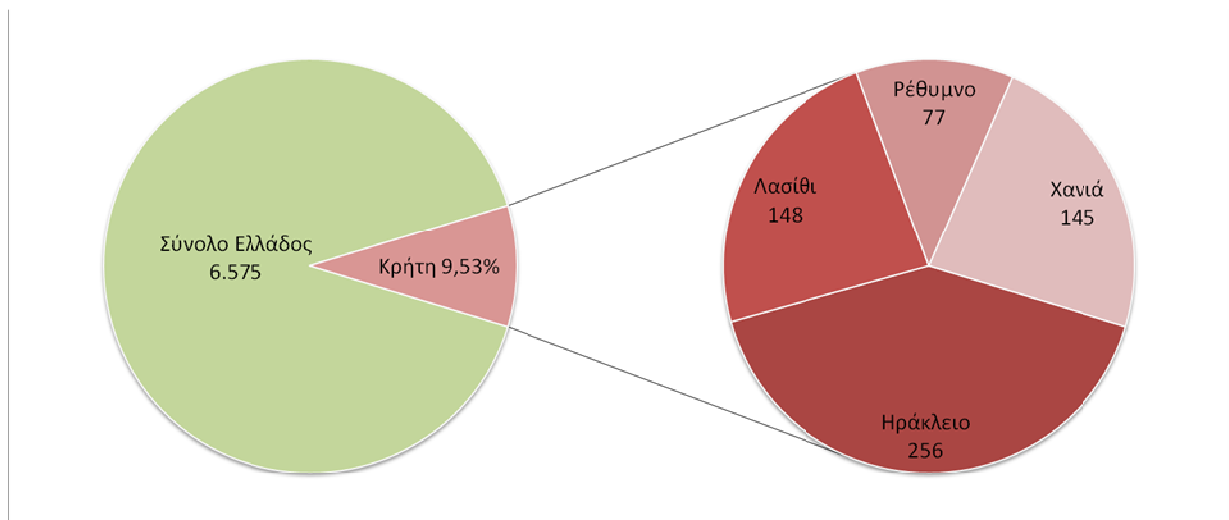
Αθροιστικά για τους τρεις κύριους τομείς της οικονομίας της Κρήτης διαπιστώνεται ότι, κατά το έτος 2008 ο Πρωτογενής τομέας είχε συμμετοχή με 5,51%, ο Δευτερογενής (Βιομηχανία και Κατασκευές) συμμετείχε με 13,84%, ενώ ο Τριτογενής τομέας κατείχε το υψηλότερο μερίδιο συμμετοχής με 80,65%. Διαφοροποιημένη εμφανίζεται η ΠΕ Λασιθίου η οποία διατήρησε διψήφιο ποσοστό και υψηλή βαρύτητα στον Πρωτογενή τομέα (10,10%), εν αντιθέσει με τις άλλες τρεις ενότητες των οποίων τα ποσοστά κυμαίνονται μεταξύ 4,32% και 5,65%, έχοντας υπερβεί ταυτόχρονα στον Τριτογενή τομέα ποσοστά άνω του 80%.

Στα γραφήματα που ακολουθούν απεικονίζεται κατά κλάδο η ποσοστιαία συμμετοχή της Κρήτης στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της χώρας, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται η κατανομή της στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες.

Στον Πρωτογενή τομέα η Κρήτη συμβάλλει με ποσοστό (9,53%) στην προστιθέμενη αξία του κλάδου σε επίπεδο χώρας (Διάγραμμα 7). Υπάρχουν, όμως, ακόμα σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της παραπάνω τιμής, εστιάζοντας σε θέματα τυποποίησης, προβολής και

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

προώθησης των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων της Κρήτης. Η πτώση της προστιθέμενης αξίας στη γεωργία εξηγείται σε ένα βαθμό από την εγκατάλειψη κάποιων παραδοσιακών καλλιεργειών όπως η αμπελοκαλλιέργεια, σε συνδυασμό με τη συνεχή πτώση των τιμών του ελαιολάδου και ορισμένων κηπευτικών προϊόντων. Οι περιοχές στις οποίες σημειώνεται πτώση στη γεωργία είναι εκείνες που παρατηρείται η μεγαλύτερη ανάπτυξη στον τουρισμό. Ο μαζικός τουρισμός αυξάνει μεν τα έσοδα, αλλά συμβάλλει επίσης και στη δημιουργία ανισορροπιών. Ενώ, οι πλέον ανεπτυγμένες περιοχές κατά μήκος των βορείων κυρίως ακτών του νησιού εξακολουθούν να αναπτύσσονται, οι αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα φθίνουν και η οικονομική τους κατάσταση επιδεινώνεται.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 7: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Γεωργία και Κτηνοτροφία»

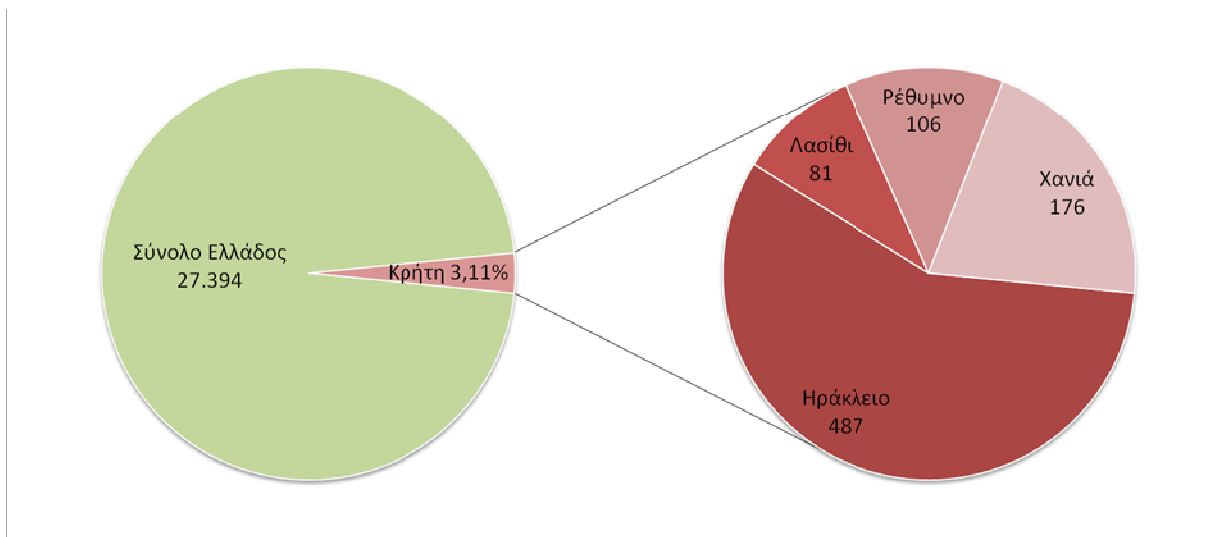
Ο Πρωτογενής τομέας κατέχει δεσπόζουσα θέση τόσο από απόψεως προϊόντος, όσο και απασχόλησης αλλά χαρακτηρίζεται από μικρό και διάσπαρτο κλήρο, από την εξάρτηση από παραδοσιακά πρότυπα και καλλιέργειες και διαρθρωτική υστέρηση με ατελείς υποδομές, παραγωγικά συστήματα σε μεγάλο βαθμό παρωχημένα και με χαμηλή μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία. Επίσης, το ποσοστό αρδεύσιμων εκτάσεων στην Κρήτη είναι πολύ χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου όρου της Ελλάδας, ενώ η δομή των καλλιεργειών χαρακτηρίζεται από έμφαση σε παραδοσιακές καλλιέργειες. Οι κηπευτικές καλλιέργειες καλύπτουν το 3% του συνόλου των καλλιεργήσιμων εκτάσεων, αλλά η Κρήτη διαθέτει το 50% των θερμοκηπίων στην Ελλάδα, με πλεονεκτήματα στην παραγωγή λαχανικών και ανθέων.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Διάσπαρτη είναι επίσης και η κτηνοτροφία, με ελάχιστες οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες, ενώ υπάρχουν σημαντικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη τυροκομικών προϊόντων.

Στον κλάδο «Βιομηχανία και Ενέργεια» είναι ιδιαίτερα εμφανές το χαμηλό ποσοστό (3,11%) συμμετοχής της Κρήτης στο εθνικό σύνολο (Διάγραμμα 8). Η Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ως η πλέον ανεπτυγμένη στο Δευτερογενή τομέα συγκεντρώνει το 57,30% της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας.

Στο Δευτερογενή τομέα παρατηρούνται διαρθρωτικά προβλήματα που αφορούν το μικρό κατά κανόνα μέγεθος και την οικογενειακή μορφή των επιχειρήσεων. Το μικρό μέγεθος και ο οικογενειακός χαρακτήρας των περισσότερων επιχειρήσεων λειτουργεί σε αρκετές περιπτώσεις ανασταλτικά στην εν γένει πρόοδο τους, ερμηνεύει δε σε μεγάλο βαθμό τις οργανωτικές και οικονομικές αδυναμίες τους και την παρεπόμενη χαμηλή ένταση καινοτομίας.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 8: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Βιομηχανία και Ενέργεια»

Η μεταποίηση συνδέεται κυρίως με την επεξεργασία των προϊόντων του πρωτογενή τομέα (τρόφιμα και ποτά), με τον κατασκευαστικό και τον τομέα των πλαστικών. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι σχετικά μικρού μεγέθους, με εξαίρεση τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η Κρήτη διαθέτει μόνο το 1,8% της βαριάς βιομηχανίας και ελάχιστες μονάδες δημιουργούν υψηλό κύκλο εργασιών. Η μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα παρουσιάζει προβλήματα οργάνωσης, ποιότητας, σχεδιασμού και τυποποίησης, καθώς και

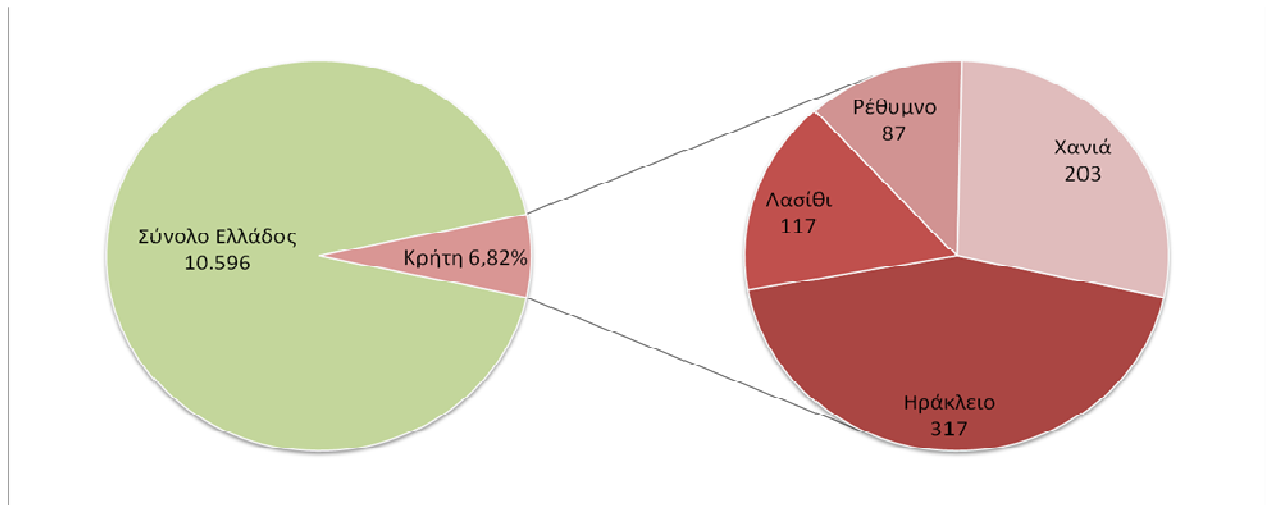
πρόβλημα εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας. Δυσκολίες υπάρχουν επίσης στην οργάνωση εμπορικών δικτύων για την προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Οι σχέσεις μεταξύ μεταποίησης και υπηρεσιών, δικτύωσης και διασύνδεσης με τα ερευνητικά κέντρα βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο. Ο βαθμός αλλά και ο ρυθμός εγκατάστασης της μεταποίησης σε οργανωμένους χώρους δεν είναι ικανοποιητικός, γεγονός που δημιουργεί επιπρόσθετα περιβαλλοντικά προβλήματα και πιέσεις από την επέκταση της δόμησης και την ανάπτυξη άλλων τομέων στην τοπική οικονομία. Ευοίωνες είναι οι τάσεις στον τομέα των εξαγωγών, καθώς το δωδεκάμηνο 07/2010-06/2011 σημειώνουν άνοδο της τάξης του 13,5% στην Κρήτη.

Ο τομέας της ενέργειας και ειδικότερα οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) μπορούν να αποτελέσουν σημαντική πηγή μεγέθυνσης της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης στο νησί αλλά και άμβλυνσης της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα. Η δυναμική του τομέα παραμένει ισχυρή και υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες στο πεδίο των υβριδικών συστημάτων. Η ευρύτερη δυνατή χρήση τεχνολογιών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμβάλλει στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, αλλά και στην ανάπτυξη νέων οικονομικών τομέων, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

Ο τομέας της Πράσινης ενέργειας, μπορεί επίσης να αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης, προωθώντας την οικονομική μεγέθυνση με μεγάλες «καθαρές» επενδύσεις, την κοινωνική συνοχή με τη δημιουργία πολλών νέων και αποκεντρωμένων θέσεων εργασίας και συμπληρωματικών εισοδημάτων, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη τοπικής τεχνολογίας και τεχνολογίας.

Στον Κατασκευαστικό κλάδο η Κρήτη συμμετέχει με ικανοποιητικό ποσοστό (6,82%). Στις 4 Περιφερειακές Ενότητες η παραγόμενη αξία είναι ισόρροπα κατανεμημένη (Διάγραμμα 9). Αν και συνολικά ο κλάδος διανύει φάση ισχυρής ύφεσης είχε ευνοηθεί κατά την προηγούμενη περίοδο κυρίως από την ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου.

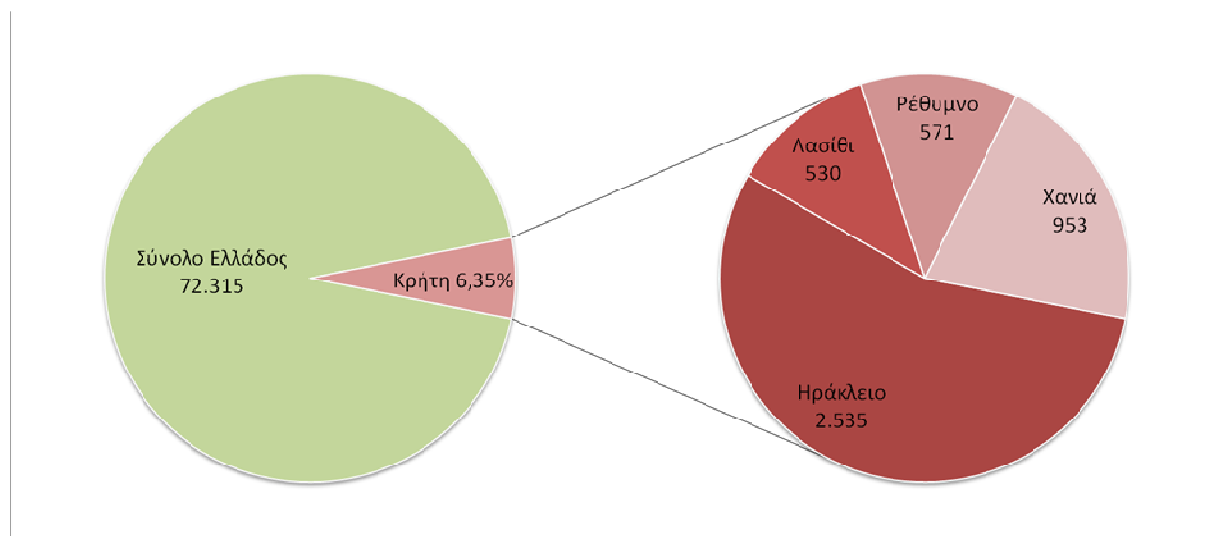
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 9: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Κατασκευές»

Στον ισχυρότερο κλάδο της Κρητικής οικονομίας «Εμπόριο και τουριστικές υπηρεσίες», οι ΠΕ Ηρακλείου και Χανίων παρουσιάζονται ισχυρότερες των υπολοίπων, με σημαντικές τουριστικές περιοχές του νησιού αλλά και τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα (Διάγραμμα 10).

Ο Τουρισμός είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος τομέας και η ζήτηση έδωσε κίνητρα για σημαντικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες, με αποτέλεσμα την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής. Την ίδια στιγμή αντιμετωπίζει διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία εστιάζονται κυρίως στην έντονη εποχικότητα και την περιορισμένη διάχυση της τουριστικής κίνησης προς τους οικισμούς της ενδοχώρας δεδομένου ότι οι ξενοδοχειακές υποδομές συγκεντρώνονται κυρίως στα βόρεια παράλια και σε μικρές εστίες στο νότο, ενώ η πορεία του σε μεγάλο βαθμό επηρεάζεται από εξωγενείς μη ελεγχόμενες συνθήκες, που συντελούν σε διακυμάνσεις των επιδόσεων του.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 10: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Εμπόριο και Τουρισμός»

Σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον τουριστικό κλάδο αποτελεί το υψηλό ποσοστό ξενοδοχειακών υποδομών υψηλών προδιαγραφών. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, η Κρήτη διαθέτει το 30,31% του συνόλου των κλινών 5 αστέρων στην Ελλάδα και το 24,57% κλινών 4 αστέρων αντίστοιχα.

	Σύνολο	5*****	4****	3***	2**	1**
Μονάδες	15,84%	24,55%	18,80%	14,50%	15,77%	13,71%
Λοιπάκια	21,64%	30,51%	24,59%	16,36%	19,97%	19,22%
Κλίνες	21,31%	30,31%	24,57%	16,08%	19,06%	18,48%

Πηγή: ΣΕΤΕ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Πίνακας 1: Κατανομή Ξενοδοχειακών Μονάδων, Δωματίων και Κλινών στην Κρήτη, 2011

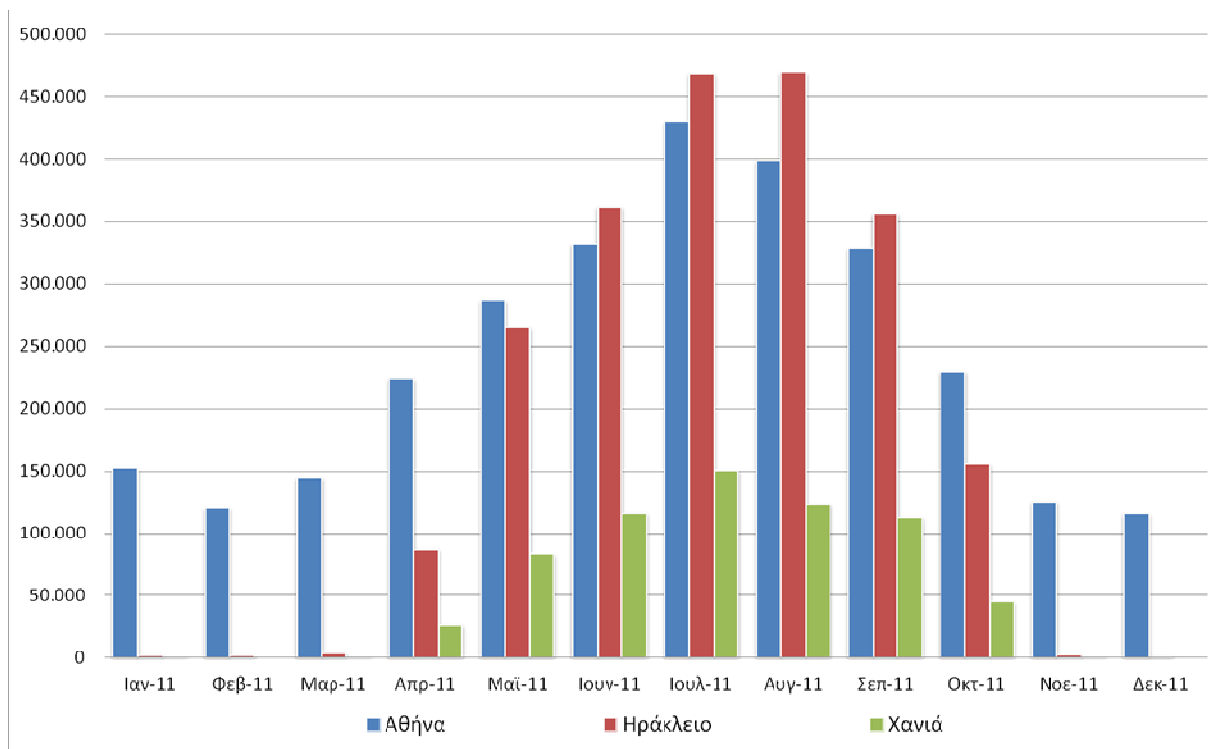
Οι διανυκτερεύσεις στην Κρήτη κατά το έτος 2010 ανήλθαν σε 16.449.065 αποτελώντας το 24,6 του συνόλου των διανυκτερεύσεων στην Ελλάδα.

Τα δύο σημαντικότερα αεροδρόμια της Κρήτης, ο Κρατικός Αερολιμένας «Ν. Καζαντζάκης» στο Ηράκλειο και ο Κρατικός Αερολιμένας «Ι. Δασκαλογιάννης» στα Χανιά

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

υποδέχονται μεγάλο αριθμό πτήσεων ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Το έτος 2011 το Αεροδρόμιο Ηρακλείου φιλοξένησε 2.173.138 διεθνείς τουριστικές αφίξεις επιβατών ενώ αυτό των Χανίων 656.985 αφίξεις αντίστοιχα.

Όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 11, κατά τους τέσσερις μήνες υψηλής τουριστικής περιόδου (Ιούνιος – Σεπτέμβριος) το αεροδρόμιο Ηρακλείου είναι το πρώτο αεροδρόμιο σε διεθνείς τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα. Οι υπάρχουσες υποδομές και το περιορισμένο δυναμικό δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία του Αερολιμένα. Αξίζει να σημειωθεί ενδεικτικά ότι τον Αύγουστο 2011 οι διεθνείς αφίξεις ανήλθαν στις 469.611 ή αντίστοιχα σε 15.136 ανά ημέρα, προστιθεμένων των αφίξεων από πτήσεις εσωτερικού. Ταυτόχρονα, η βιώσιμη λειτουργία ενός νέου σύγχρονου αερολιμένα καθιστά αναγκαία τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

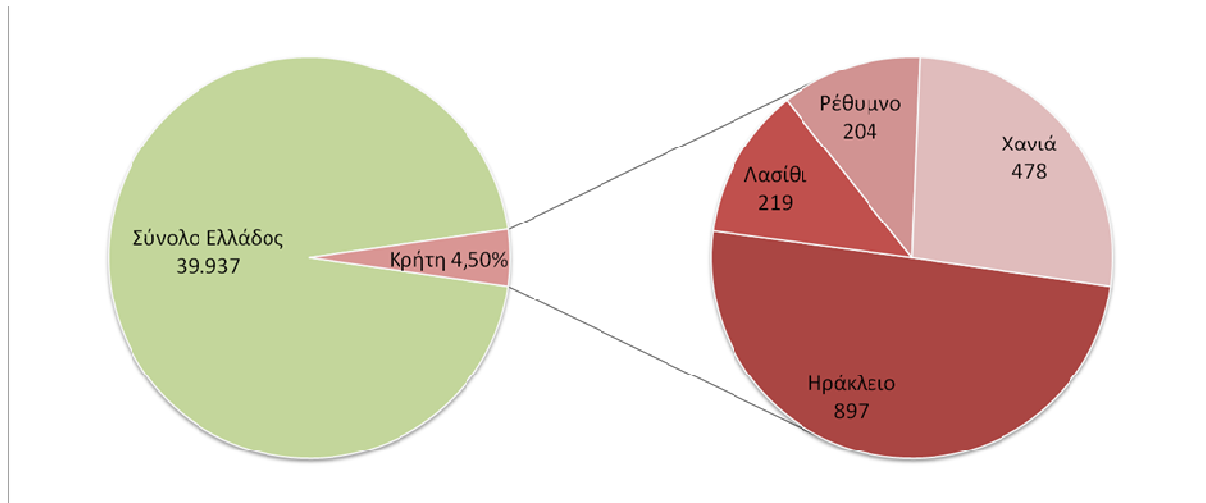

Πηγή: ΥΠΑ . 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 11: Διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα κυριότερα αεροδρόμια της Κρήτης και στην Αθήνα

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Στον κλάδο του Τριτογενή τομέα που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις «χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες» η ποσοστιαία συνεισφορά της Κρήτης είναι σχετικά χαμηλή (4,50%) . Στην ΠΕ Ηρακλείου παράγεται περίπου το 50% της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας (Διάγραμμα 12). Στον τριτογενή τομέα οι διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, όπως και οι μεταφορές βρίσκονται ως επί το πλείστον συγκεντρωμένες στα μεγάλα αστικά κέντρα.

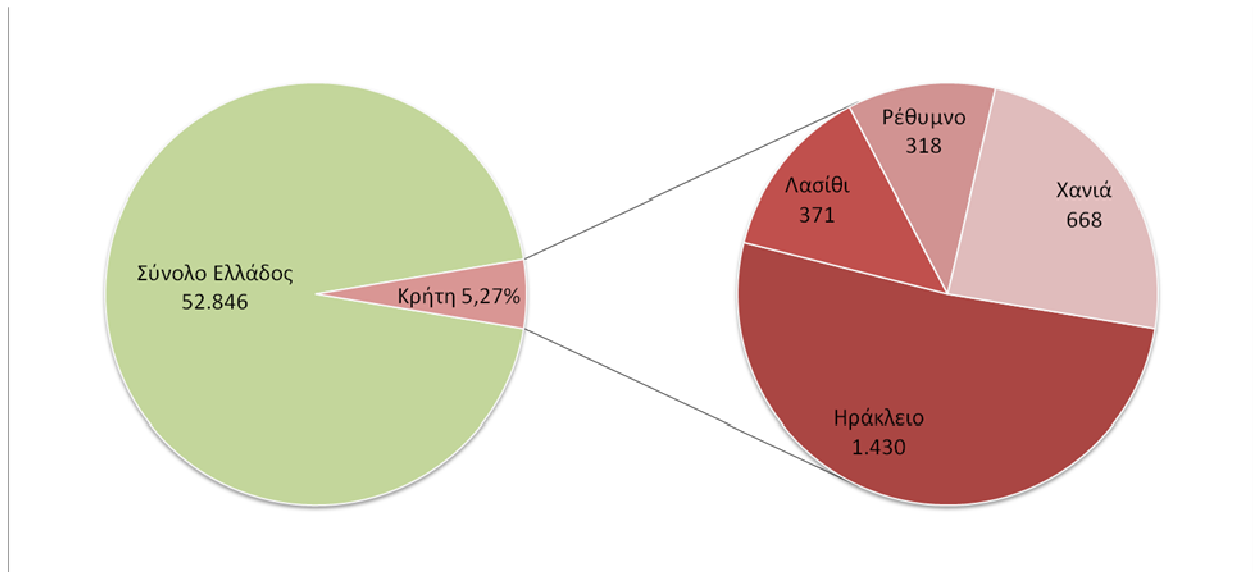

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 12: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες»

Λόγω της νησιωτικής φύσης της οικονομίας και του εξαγωγικού της προσανατολισμού, έχουν ιδρυθεί πολύ ισχυρές μεταφορικές και ναυτιλιακές εταιρείες. Από το 1980 και έκτοτε ιδρύθηκαν στην Κρήτη Πανεπιστήμια, Πολυτεχνικές σχολές και Τεχνολογικά Ιδρύματα, καθώς και σημαντικά Ερευνητικά Κέντρα (Ιδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας, ΕΛΚΕΘΕ κλπ.). Οι δείκτες συμμετοχής της Κρήτης σε ερευνητικές δραστηριότητες είναι σημαντικά υψηλότεροι από τους αντίστοιχους των άλλων Περιφερειών της Ελλάδας.

Η προστιθέμενη αξία από λοιπές παρεχόμενες υπηρεσίες κυμαίνεται στο 24,51% του συνολικού περιφερειακού μεγέθους ενώ η συμμετοχή στην εθνική αξία του κλάδου είναι 5,27% (Διάγραμμα 13).

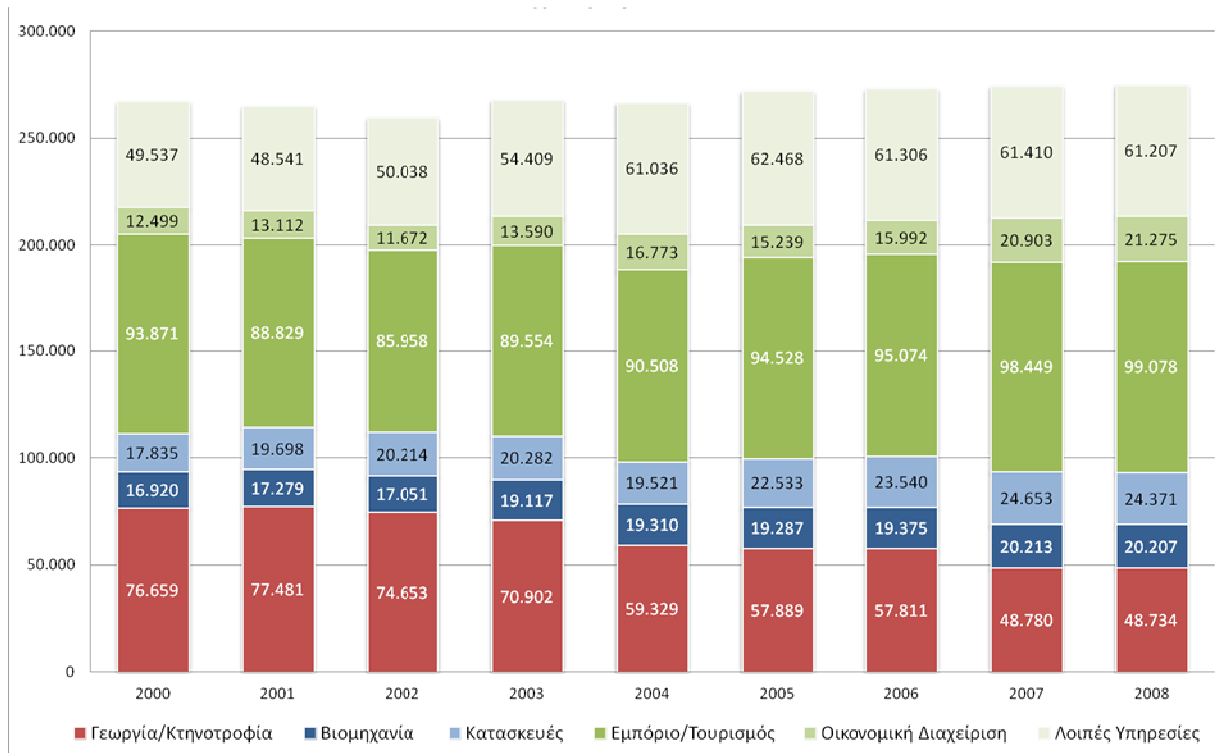
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr

Διάγραμμα 13: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στον κλάδο «Λοιπές Υπηρεσίες»

2.2.4 Απασχόληση

Η απασχόληση στην Περιφέρεια Κρήτης έχει παραμείνει στα ίδια επίπεδα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Ο αριθμός εργαζομένων από 267.320 το 2000 ανήλθε σε 274.872 το 2008, σημείωσε δηλαδή μία μικρή αύξηση της τάξεως του 2,82%. Σημαντικές αυξομειώσεις στην απασχόληση παρουσιάζονται όμως στους επιμέρους κλάδους της περιφερειακής οικονομίας (Διάγραμμα 14). Στον πρωτογενή τομέα σημειώνεται μεταβολή του εργατικού δυναμικού από 76.659 το 2000 σε 48.734 το 2008, δηλαδή μία μείωση κατά 36,43%.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012, όπως αναφέρεται στο www.crete.gov.gr
 Διάγραμμα 14: Απασχόληση ανά κλάδο στην Περιφέρεια Κρήτης

2.2.5 Συγκριτική έρευνα της οικονομίας της Κρήτης σε σχέση με την Ελλάδα

Παραπάνω αναφέρθηκε η εξέλιξη της οικονομίας της Κρήτης στους διάφορους τομείς της, σε αυτό το σημείο, καλό θα ήταν να αναφερθεί ότι οι νομοί της Κρήτης κατέχουν θέσεις αρκετά ικανοποιητικές σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας. Σύμφωνα με τη μελέτη που εκπόνησε για τον τουρισμό και ευρύτερα την οικονομία της Κρήτης, το ΜΑΙΧ (Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων) τμήμα οικονομίας και διοίκησης, σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο και το Πανεπιστήμιο Κρήτης καταγράφει ότι οι νομοί της Κρήτης κατέχουν ικανοποιητικές θέσεις, από την όγδοη έως την εικοστή θέση. Τις καλύτερες θέσεις καταλαμβάνουν οι νομοί της Κρήτης στον τριτογενή τομέα, ακολουθεί ο πρωτογενής τομέας και μετά είναι ο δευτερογενής τομέας. Κάνοντας μια σύγκριση από το 1995 έως το 2006 παρατηρείται ότι όλοι οι νομοί της Κρήτης παρουσιάζουν μείωση στον πρωτογενή τομέα με τη μεγαλύτερη μείωση να εμφανίζεται στο νομό Ηρακλείου και Χανίων με 70,9% και 64,4%

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

αντίστοιχα. Αντίθετα, ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει αύξηση σε όλους τους νομούς της Κρήτης με τη μεγαλύτερη άνοδο να παρουσιάζεται στο νομό Λασιθίου και Ρεθύμνης με 90,1% και 80,3%, αντίστοιχα. Στον τριτογενή τομέα, σημαντικές αυξήσεις παρουσιάστηκαν στους νομούς Ηρακλείου και Χανίων με 16,1% και 15%, αντίστοιχα.

Το ποσοστό ανεργίας της Ελλάδας για το έτος 2008 διαμορφώθηκε στο 7,6%, με το νομό Ρεθύμνης να παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό στην Κρήτη με 10,3%, ενώ ο νομός Λασιθίου εμφανίζει το μικρότερο ποσοστό με 3,8%. Για το 2009 σε πανελλαδικό επίπεδο η ανεργία το Β' τρίμηνο έφτασε το 8,9%, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 9,6% και 9% αντίστοιχα, τη στιγμή που ο κατατεθειμένος προϋπολογισμός αναμένει ποσοστό ανεργίας ίσο με 9,7%. Σε επίπεδο περιφέρειας η Κρήτη για το Β' τρίμηνο έφτασε το 8%, σε σχέση με το 5% του αντίστοιχου τριμήνου του 2008. Ανάλογα ποσοστά αύξησης της ανεργίας σε σχέση με το 2008 αναμένονται ξεχωριστά σε όλους τους νομούς της Κρήτης για το έτος 2009.

Παρακολουθώντας το εισόδημα ανά φορολογούμενο, ο νομός Ρεθύμνης κατέχει την πρώτη θέση στην περιφέρεια και την όγδοη πανελλαδικά με 14.611 ευρώ. Στις αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο ο νομός Λασιθίου κατέχει την πρώτη θέση στην Κρήτη και τη δέκατη τέταρτη θέση πανελλαδικά με 12.313 ευρώ. Όσον αφορά στις νέες κατοικίες ο νομός Χανίων καταλαμβάνει την έκτη θέση πανελλαδικά και την πρώτη στην Κρήτη με 1,52 νέες κατοικίες ανά κάτοικο. Ενώ ο νομός Ηρακλείου έρχεται πρώτος στην περιφέρεια Κρήτης και τρίτος σε όλη την Ελλάδα στα επιβατικά αυτοκίνητα με 44,8 ανά 100 κατοίκους

Εξετάζοντας το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε τρέχουσες τιμές, για το έτος 2006 σε κάθε νομό παρατηρούμε ότι ο νομός Λασιθίου κατέχει την όγδοη θέση με 17.885 ευρώ, ο νομός Ηρακλείου την ενδέκατη, ο νομός Χανίων τη δέκατη τρίτη και ο νομός Ρεθύμνης την εικοστή θέση. Για το ίδιο έτος το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ το έχει με διαφορά ο νομός Βοιωτίας με 31.480 ευρώ και ακολουθούν οι νομοί Αττικής με 26.227 ευρώ και Κυκλάδων με 21.141 ευρώ.

Ο τριτογενής τομέας ο οποίος αποτελείται κυρίως από υπηρεσίες και τουρισμό, είναι ο πιο ανεπτυγμένος κλάδος για την πλειοψηφία των νομών της Ελλάδας. Για την Ελλάδα βλέπουμε το 1995 να έχει ποσοστό 67,7% και να φτάνει το 2006 στο 75%, σημειώνοντας αύξηση 10,8%. Τη μεγαλύτερη άνοδο παρουσίασε ο νομός Δράμας με 36,9% και ακολουθούν οι

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

νομοί Ξάνθης με 29,2% και Λέσβου με 26,8%. Για το τελευταίο έτος (2006), την πρώτη θέση κατέχει ο νομός Αττικής με 86,4% και ακολουθούν οι νομοί Κέρκυρας και Δωδ/νήσων με 83,5% και 82,1%, αντίστοιχα. Ο νομός Ηρακλείου βρίσκεται στην έκτη θέση με 75,8%, ο νομός Χανίων στην όγδοη θέση με 75,5%, ο νομός Ρεθύμνης στη δέκατη θέση με 73,8% και ο νομός Λασιθίου στη δέκατη τέταρτη θέση με 72%. Για την περίοδο 1995-2006 όσον αφορά στους νομούς της Κρήτης, η μεγαλύτερη αύξηση στον τριτογενή τομέα σημειώθηκε στο νομό Ηρακλείου και Χανίων με 16,1% και 15%, αντίστοιχα. Ο νομός Λασιθίου παρουσίασε μια οριακή αύξηση κατά 0,2%, ενώ ο νομός Ρεθύμνης μια οριακή μείωση κατά 0,9%.

3. Οι Επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις τουριστικές επιχειρήσεις στην Κρήτη

3.1 Το προφίλ των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα

Σύμφωνα με την έρευνα του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) που εξετάζει τα χαρακτηριστικά των τουριστών από τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες που πραγματοποιήθηκε το 2008, οι τουρίστες που επισκέπτονται τη χώρα μας είναι κατά κανόνα νεαρής ηλικίας, μεσαίας και κατώτερης κοινωνικής και εισοδηματικής τάξης, που ξοδεύουν στη χώρα μας κατά μέσο όρο από €74 έως €83 ημερησίως. Αυτό προκύπτει από έρευνα μεταξύ 1.912 τουριστών που αναχώρησαν από τα αεροδρόμια Ελ. Βενιζέλος, Μακεδονία, Ηρακλείου, Κέρκυρας και Ρόδου κατά την περίοδο 10 Αυγούστου - 10 Σεπτεμβρίου 2008. Η έρευνα κάλυψε τους επισκέπτες των μεγαλύτερων χωρών - πελατών μας, και ειδικότερα τις δυτικές χώρες που έχουν το υψηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα και είναι οι παραδοσιακοί επισκέπτες της χώρας μας. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε το προφίλ των επισκεπτών από ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ολλανδία, Αυστρία, Σουηδία και Βέλγιο. Με βάση τα οριστικά στοιχεία του 2007, οι χώρες αυτές συμμετέχουν με ποσοστό 53% στο σύνολο των αφίξεων στην Ελλάδα.

Οι επισκέπτες από τις ΗΠΑ παρουσιάζουν την υψηλότερη μέση δαπάνη ταξιδιού ανά άτομο που ανέρχεται σε €3.160, ενώ για τους επισκέπτες από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η μέση δαπάνη ανά άτομο κυμαίνεται από €1.084 (Ιταλία) έως €1.779 (Σουηδία). Οι δαπάνες αυτές επιμερίστηκαν στα ποσά που δαπανήθηκαν στη χώρα τους και στα ποσά που δαπανήθηκαν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας αποτελούν για το σύνολο του δείγματος το 48,8% της συνολικής δαπάνης του ταξιδιού και κυμαίνεται από 38,5% στις ΗΠΑ έως 54,9% στο Βέλγιο. Αποτέλεσμα αυτού είναι η μέση δαπάνη ανά άτομο που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα, να διαμορφώνεται σε μέσα επίπεδα στα €672 και να κυμαίνεται για τις χώρες της Ε.Ε. από €542 για τους Αυστριακούς έως €936 για τους Σουηδούς και για τους Αμερικάνους στα €1.216.

Από την ανάλυση των στοιχείων με βάση τις συνεντεύξεις που έκαναν εξειδικευμένοι ερευνητές προέκυψαν τα εξής: Το 5,4% των ερωτηθέντων έχει ηλικία κάτω των 20 ετών, το 50,4% έχει ηλικία μεταξύ 20 και 39 ετών, 34,3% μεταξύ 40 και 59 ετών, και μόνο το 9,9% είναι

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

άνω των 60 ετών δίνοντας μέση ηλικία τα 38,7 έτη. Κατά μέσο όρο συνταξιδεύουν 1,8 άτομα, εκ των οποίων κατά μέσο όρο ένας στους τρεις είναι ανήλικος. Ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων των επισκεπτών της χώρας μας ανέρχεται σε 10,3 διανυκτερεύσεις. Η συνηθέστερη διάρκεια παραμονής είναι 7 διανυκτερεύσεις με ποσοστό εμφάνισης 20,1%, 10 διανυκτερεύσεις (17,4%) και 14 διανυκτερεύσεις (10,3%).

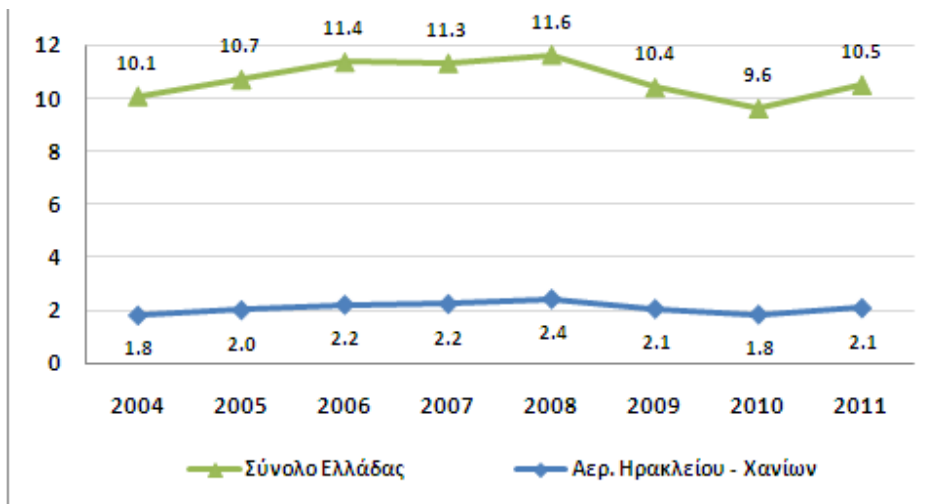
Από το λόγο της δαπάνης ανά άτομο στη χώρα μας ως προς τον αριθμό των διανυκτερεύσεων προκύπτει η ημερήσια δαπάνη των τουριστών στην Ελλάδα. Αυτή ανέρχεται για τους επισκέπτες από τις χώρες της Ε.Ε. στα €79, και κυμαίνεται από €54 έως €110 ανάλογα με την εθνικότητα των επισκεπτών, ενώ οι Αμερικάνοι ξοδεύουν στη χώρα μας κατά μέσο όρο €132. Πιο αναλυτικά, το 25% του συνόλου των τουριστών ξοδεύει ημερησίως έως €36, το 50% των τουριστών έως €57 και το 75% έως €93. Περισσότερο από €100 ημερησίως ξοδεύει μόνο το 18% των τουριστών.

Όσον αφορά τα αεροδρόμια αναχώρησης η υψηλότερη μέση ημερήσια δαπάνη εμφανίζεται στους τουρίστες που αναχώρησαν από τα αεροδρόμια του Ηρακλείου και Ελ. Βενιζέλος με €87 και €86, αντίστοιχα, και ακολουθούν το αεροδρόμιο Μακεδονία με €69, της Κέρκυρας με €55 και της Ρόδου με €38.

Τέλος, όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική σύνθεση των τουριστών (που βασίζεται στο συνδυασμό επιπέδου μόρφωσης και επαγγέλματος σύμφωνα με το τυποποιημένο σύστημα της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Ερευνών Κοινής Γνώμης & Μάρκετινγκ - ESOMAR), στην ανώτερη τάξη A/B (διευθυντικό στέλεχος με ανώτατη εκπαίδευση) βρέθηκε να ανήκει το 35% των τουριστών, στις μεσαίες κοινωνικές τάξεις C1 (προϊστάμενος τμήματος ή απλό στέλεχος) και C2 (ειδικευμένος τεχνίτης με μέση ή ανώτερη εκπαίδευση) το 56,3% και στις κατώτερες τάξεις D (υπάλληλος γραφείου με κατώτερη εκπαίδευση) και E (ανειδίκευτος εργάτης με στοιχειώδη εκπαίδευση) το 8,7%. Ενώ, σε αναφορά με το καθαρό μηνιαίο εισόδημα, άνω των €5.000 δήλωσε το 26,9%, €3.000 - €4.999 το 30,8%, €1.000 - €2.999 το 37,4% και κάτω από €1.000 το 4,9%. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι χώρες που κάλυψε η έρευνα έχουν από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα, τα αποτελέσματα ως προς την εισοδηματική τους τάξη κρίνονται ως ικανοποιητικά.

3.2 Το προφίλ του Τουρισμού στη Κρήτη

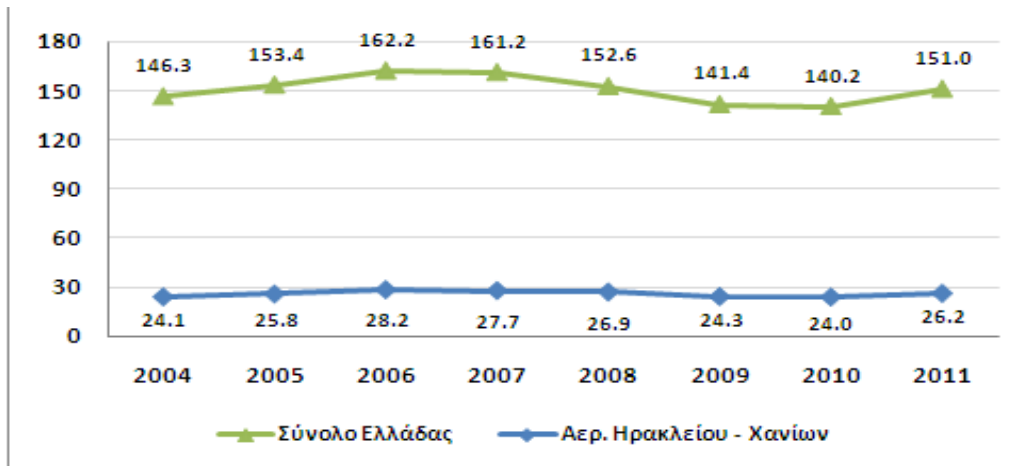
Στην δειγματοληπτική έρευνα μεγάλης κλίμακας που πραγματοποίησε, στην Ελλάδα η τράπεζα της Ελλάδος σε συνεργασία με την Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών για τον τουρισμό εξωτερικού συνέλεξε πληροφορίες για την εθνικότητα, την χρονική διάρκεια διαμονής καθώς και για το ποσό που δαπανήθηκε ανά τουρίστα.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Διάγραμμα 15: Δαπάνες (σε δισ ευρώ)

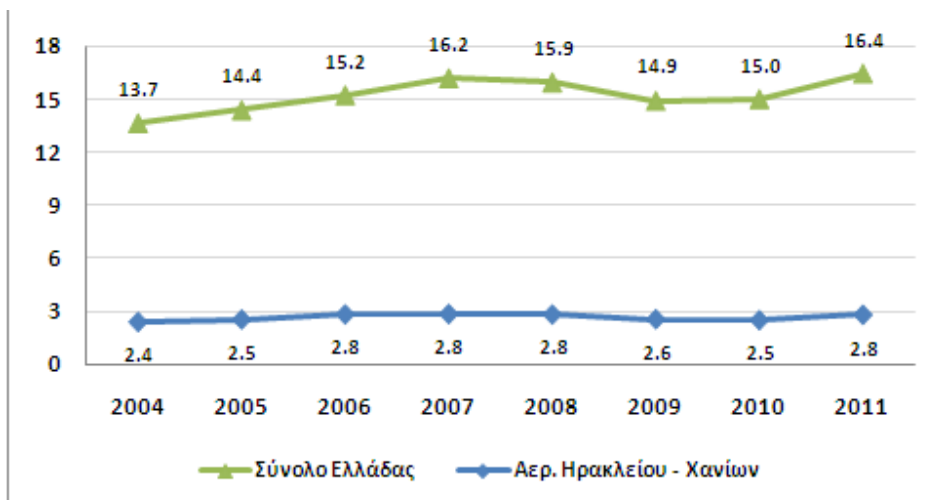
Σύμφωνα με την έρευνα οι τουριστικές δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς τουρίστες στην Ελλάδα από το 2004 έως το 2008 παρουσιάζουν μικρή σταδιακή αύξηση ενώ από το 2008 έως το 2010 υπάρχει αισθητή μείωση και την χρονιά 2010 με 2011 έχουμε ανάκαμψη που φτάνει τα επίπεδα του 2008. Αντίθετα στην περίπτωση της Κρήτης οι τουριστικές δαπάνες παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες με μικρή μείωση το έτος 2010.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Διάγραμμα 16: Διανυκτερεύσεις (εκατομμύρια)

Οι διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς τουρίστες στην Ελλάδα από το 2004 έως το 2007 παρουσιάζουν μικρή σταδιακή αύξηση, ενώ από το 2008 έως το 2010 υπάρχει αισθητή μείωση και την χρονιά 2011 έχουμε ανάκαμψη που φτάνει τα επίπεδα του 2008. Αντίθετα στην περίπτωση της Κρήτης οι διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες με μικρή μείωση την διετία 2009-2010 και ανάκαμψη το 2011.

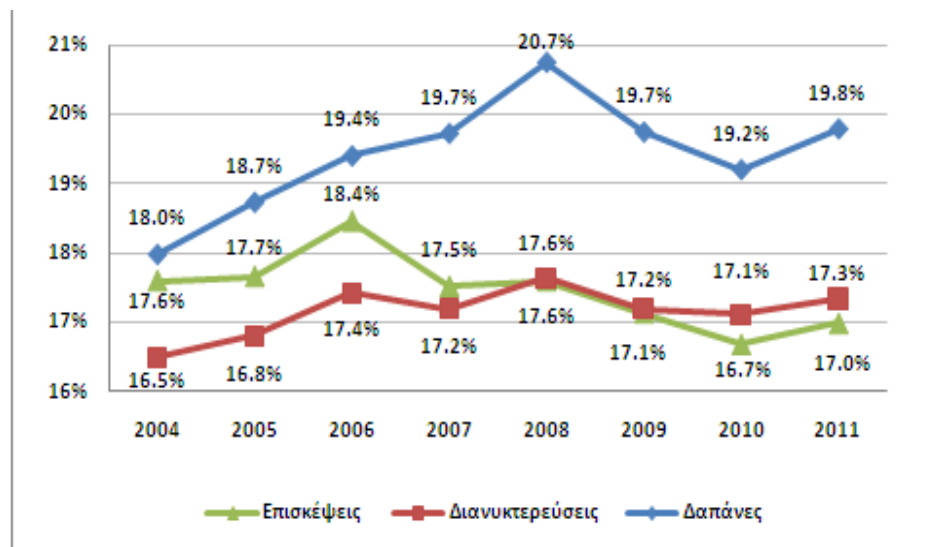
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Διάγραμμα 17: Επισκέψεις (εκατομμύρια)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Οι επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς τουρίστες στην Ελλάδα από το 2004 έως το 2007 παρουσιάζουν μικρή σταδιακή αύξηση, ενώ από το 2008 έως το 2010 υπάρχει αισθητή μείωση και την χρονιά 2011 έχουμε ανάκαμψη που φτάνει τα επίπεδα του 2007. Αντίθετα στην περίπτωση της Κρήτης οι επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες με μικρή μείωση την διετία 2009-2010 και ανάκαμψη το 2011.

Συγκεντρωτικά τα ποσοστά των επισκέψεων, διανυκτερεύσεων και δαπανών των αλλοδαπών τουριστών της Κρήτης με σχέση με το σύνολο της Ελλάδας, όπως φαίνονται στο σχήμα, μας δείχνουν ότι:

- ❖ Την τελευταία 7ετία περίπου το 19% - 20% των τουριστικών δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς τουρίστες στην Ελλάδα αφορούσε την Κρήτη
- ❖ Το 17% - 18% των αλλοδαπών τουριστών που επισκέφτηκαν την Ελλάδα στο ίδιο διάστημα επισκέφτηκε την Κρήτη
- ❖ Το 16,5% - 17,5% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών που επισκέφτηκαν την Ελλάδα πραγματοποιήθηκαν στην Κρήτη

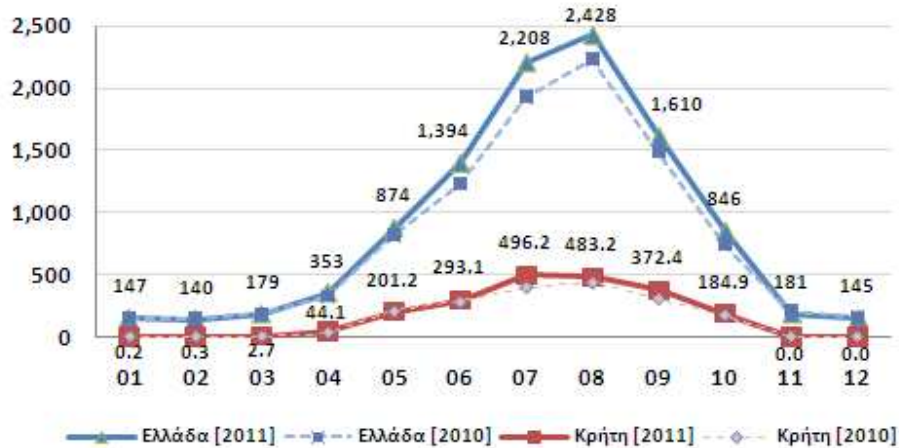
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 18: Ποσοστά Κρήτης (%) επί του συνόλου της Ελλάδας

Σύμφωνα με τα μηνιαία στατιστικά αλλοδαπών τουριστών τις χρονιές 2010 και 2011 όπως φαίνονται στα παρακάτω σχήματα παρατηρούμε:

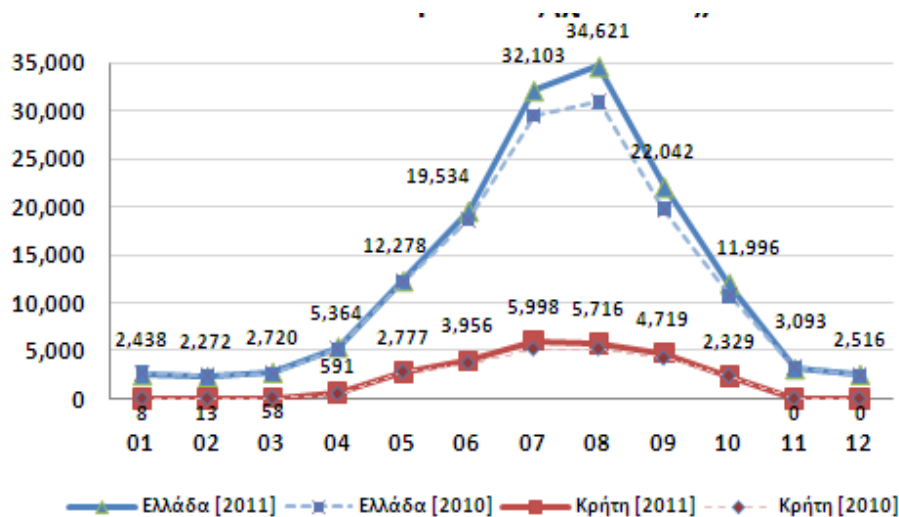
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

- ❖ Σχεδόν 1 δις ευρώ ήταν οι δαπάνες των τουριστών που επισκέφτηκαν την Κρήτη κατά τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο 2011
- ❖ Σε σύγκριση με την Ελλάδα που σημειώνει κατακόρυφη αύξηση στα μεγέθη της τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, η τουριστική περίοδος στην Κρήτη εκτείνεται πιο ομαλά από Μάη μέχρι τον Οκτώβριο

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

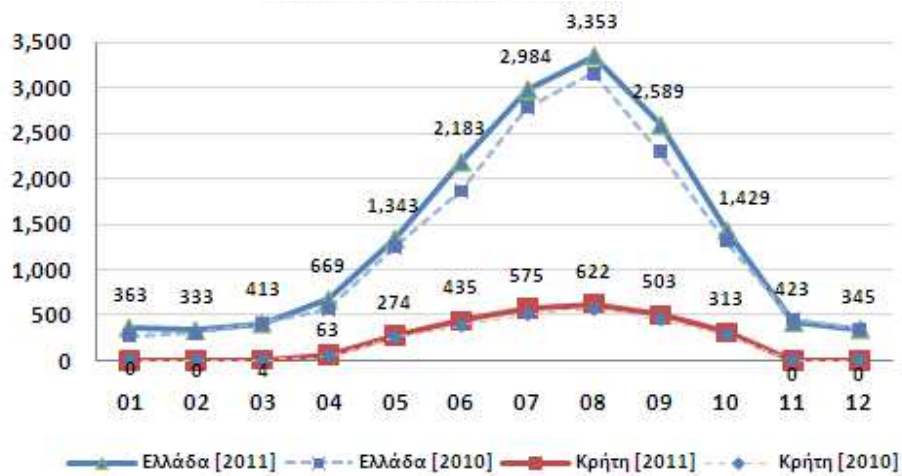
Διάγραμμα 19: Δαπάνες (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 20: Διανυκτερεύσεις (χιλιάδες)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 21: Επισκέψεις (χιλιάδες)

Στις διαχρονικές δαπάνες ανά εθνικότητα τουριστών παρατηρούμε ότι:

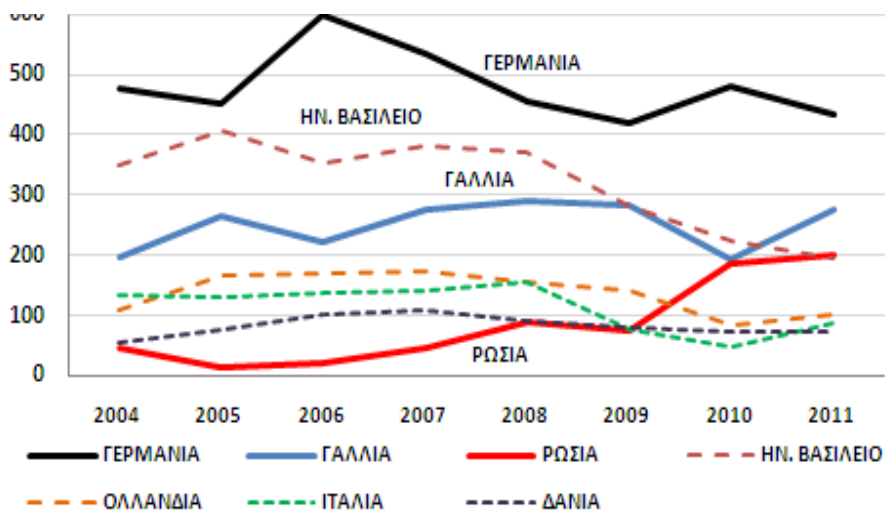
- ❖ Το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών αφορά Γερμανούς τουρίστες οι οποίοι ξοδεύουν περίπου 2 δις ευρώ ετησίως, το 23% - 26% εκ των οποίων στην Κρήτη
- ❖ Το 2011 οι δαπάνες των Ρώσων στην Κρήτη (199 εκατ. ευρώ, 164,3% αυξημένες σε σχέση με το 2009) ξεπέρασαν αυτές των Βρετανών (196,2 εκατ. ευρώ, 47,2% μειωμένες σε σχέση με το 2008)

Εθνικότητα	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2085	2229	2453	2040	1916	1836	1624	1838
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2065	1926	2011	2161	1869	1625	1244	1205
ΓΑΛΛΙΑ	472.9	616.8	573.9	718.2	778.3	732.3	641.2	839.6
ΡΩΣΙΑ	148.4	129.4	233.1	237.8	400.5	301.4	495.9	743
ΙΤΑΛΙΑ	773.2	840.6	867.6	872.7	823.8	629.4	541.5	626.9
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	368	462.5	497.7	491.4	581.9	483	344.9	385.2
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ (ΔΑΝΙΑ, ΝΟΡΒΗΓΙΑ, ΣΟΥΗΔΙΑ)	458.1	523.5	593.9	511.3	630.4	664.3	433.4	508.8
ΛΟΙΠΕΣ	3712	3980	4127	4287	4636	4129	4286	4358
Σύνολο	10083	10708	11357	11319	11636	10400	9611	10505

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 2: Για το σύνολο της Ελλάδας (σε εκατ. ευρώ):

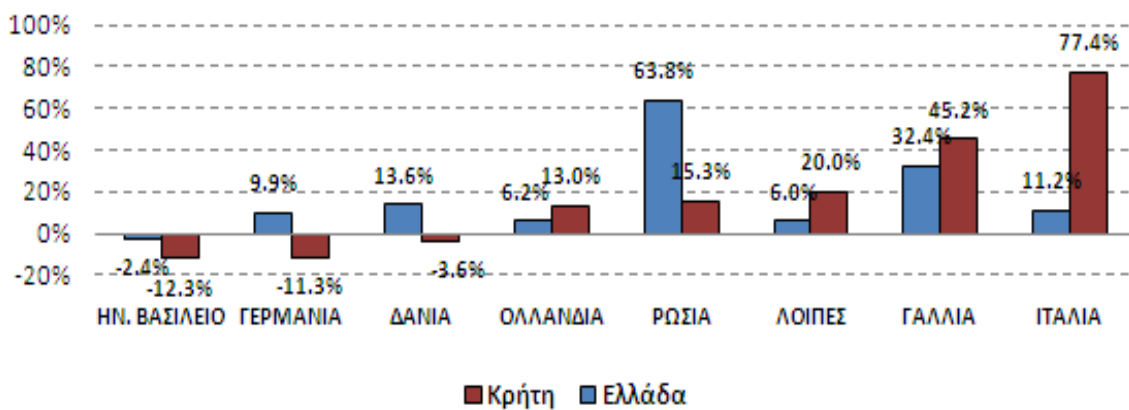
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 22: Τουριστικές δαπάνες στην Κρήτη ανά εθνικότητα (σε εκατ. ευρώ):

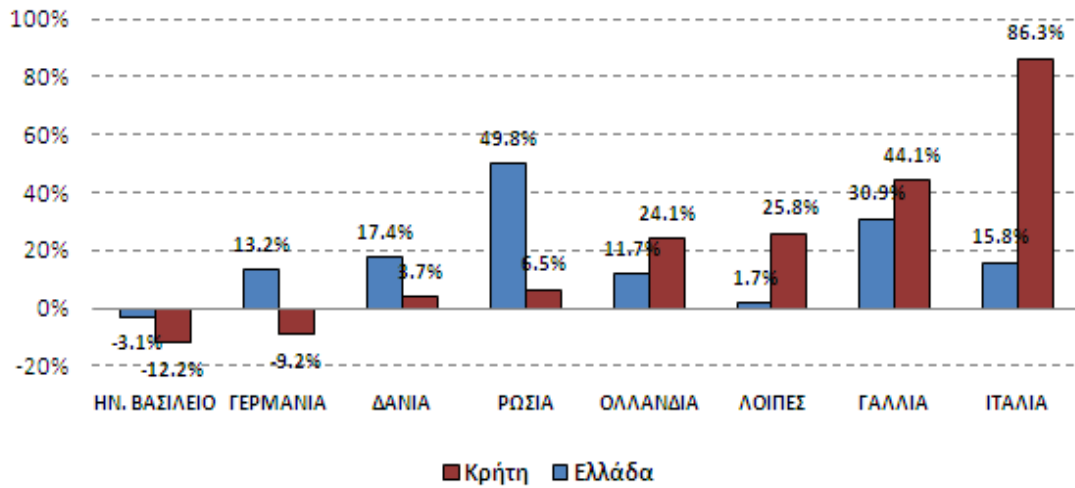
Στις τάσεις ανά χώρα προέλευσης τα δύο τελευταία χρόνια 2010 – 2011 παρατηρούμε ότι παρουσιάζεται μεγάλη διαφορά στους ιταλούς τουρίστες που επισκέπτονται την Κρήτη σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους ρώσους που επισκέπτονται το υπόλοιπο της χώρας, και μόνο το 15,3% επιλέγει ως προορισμό του την Κρήτη.

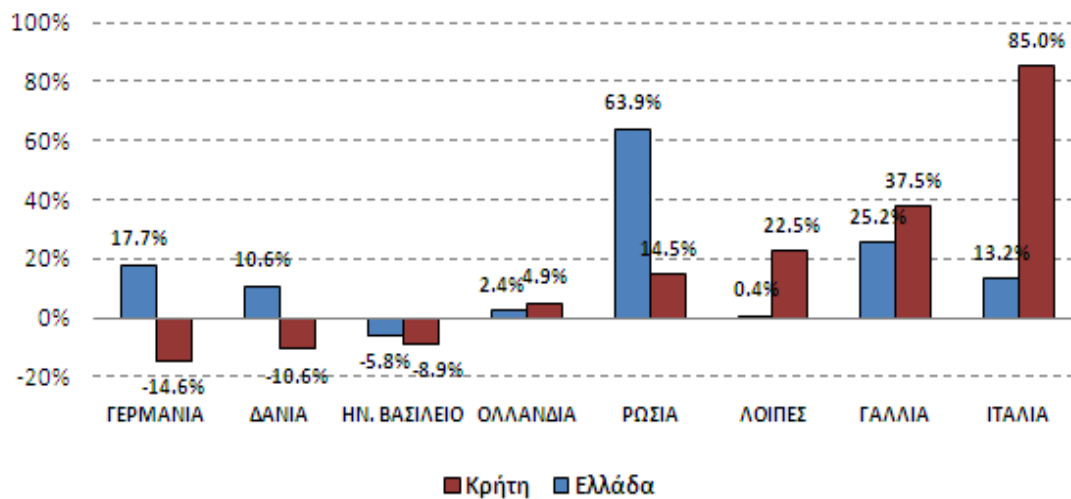
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 23: Μεταβολή επισκέψεων (%)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Διάγραμμα 24: Μεταβολή δαπανών (%)

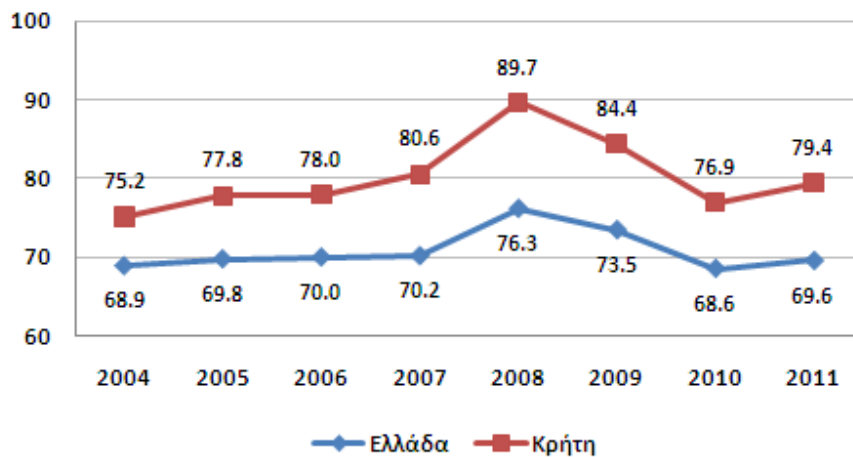

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
Διάγραμμα 25: Μεταβολή διανυκτερεύσεων (%)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Συγκρίνοντας τις κατά κεφαλήν δαπάνες ανά αλλοδαπό τουρίστα στην Κρήτη σε αντιδιαστολή με την υπόλοιπη Ελλάδα διαπιστώνουμε ότι:

- ❖ Η κατά κεφαλήν δαπάνη ανά ημέρα παραμονής είναι διαχρονικά μεγαλύτερη στην Κρήτη σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ελλάδα (8-10 ευρώ / ημέρα)
- ❖ Η συνολική κατά κεφαλήν δαπάνη για όλη τη διάρκεια παραμονής στην Κρήτη αυξάνει σε σύγκριση με το μ.ο. της Ελλάδας διαχρονικά (16,5% μεγαλύτερη το 2011)

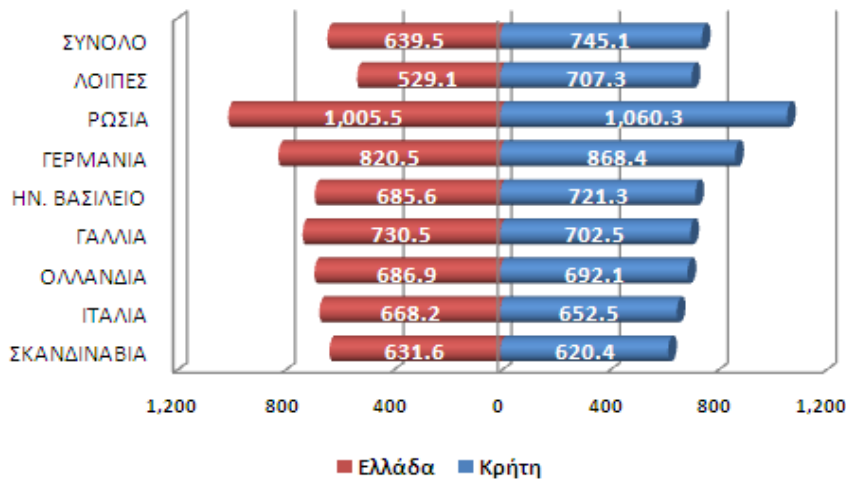
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 26: Δαπάνες ανά διανυκτέρευση (ευρώ)

Στις κατά κεφαλήν δαπάνες για τις κύριες εθνικότητες συγκριτικά παρατηρούμε ότι:

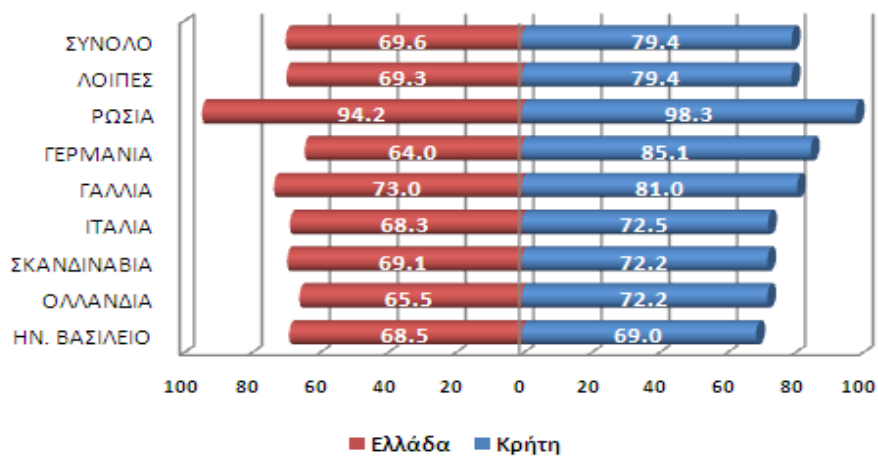
- ❖ Οι Ρώσοι δαπανούν σχεδόν 100 ευρώ ανά ημέρα παραμονής και περισσότερα από 1000 ευρώ για το σύνολο της παραμονής τους
- ❖ Οι Γερμανοί ξοδεύουν σημαντικά μεγαλύτερο ποσό ανά ημέρα στην Κρήτη (85 ευρώ) σε σύγκριση με το μ.ο. της Ελλάδας (64 ευρώ).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 27: Δαπάνες ανά επίσκεψη ανά εθνικότητα (2011)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

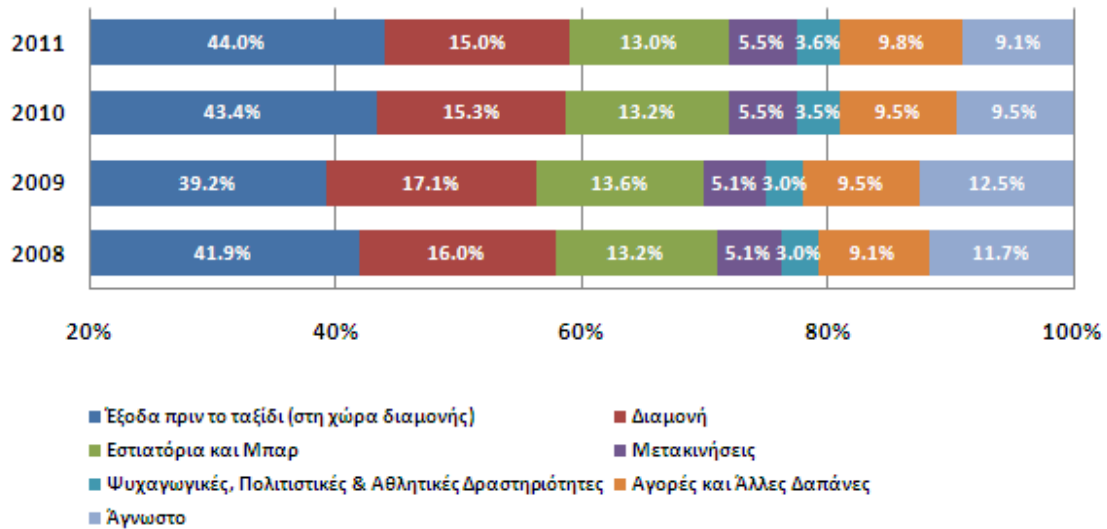
Διάγραμμα 28: Δαπάνες ανά διανυκτέρευση ανά εθνικότητα (2011)

Όπως παρατηρούμε στα παρακάτω διαγράμματα η κατανομή των δαπανών ανά είδος δαπάνης διαμορφώνεται ως εξής:

- ❖ Το 44,0% των δαπανών των τουριστών που επισκέφτηκαν την Κρήτη το 2011 αφορά δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα τους (μεταφορικά κ.τ.λ.), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το μ.ο. της Ελλάδας είναι κατά 10% μικρότερο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

- ❖ Το 15% περίπου των δαπανών αφορά τα έξοδα διαμονής, τόσο για την Κρήτη όσο και για την Ελλάδα γενικότερα

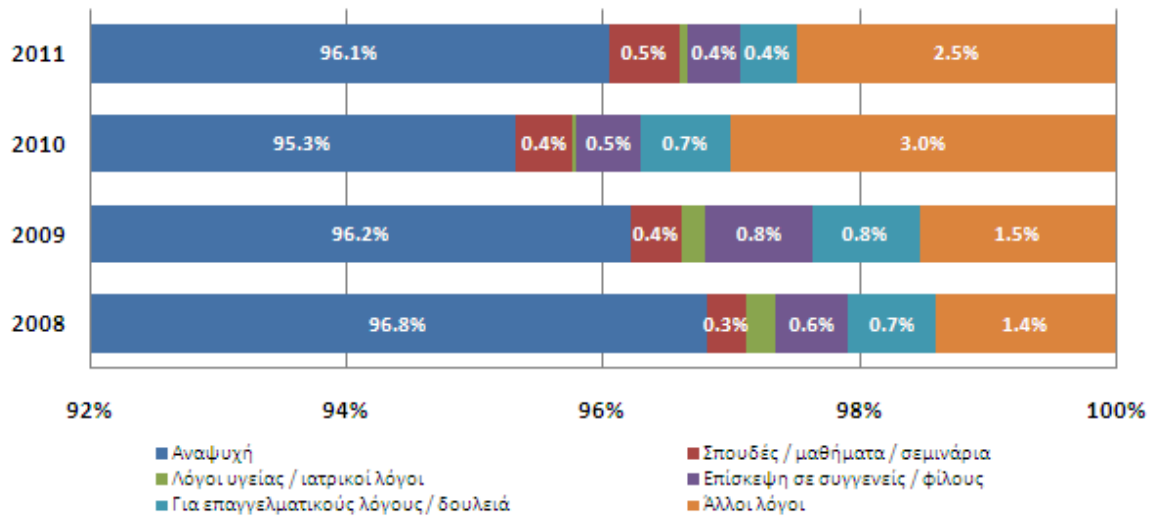

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος
 Διάγραμμα 29: Κατανομή δαπανών ανά είδος (Κρήτη)

Κατανομή δαπανών ανά λόγο ταξιδιού:

- ❖ Το ποσοστό των δαπανών που αντιστοιχεί σε τουρίστες που προτίμησαν την Κρήτη για αναψυχή (96,1% το 2011) είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σύγκριση με το μ.ο. της Ελλάδας (80,4%)
- ❖ Σε επίπεδο χώρας παρατηρούνται υπολογίσιμα ποσοστά που αφορούν δαπάνες για επαγγελματικούς λόγους (6,8% για το 2011), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Κρήτη είναι πολύ μικρό

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

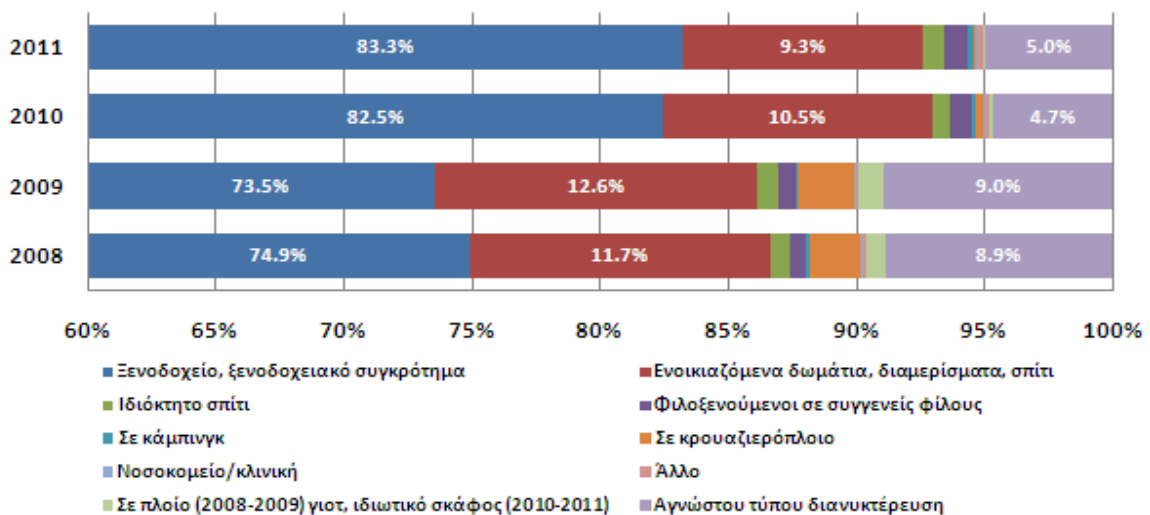

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 30: Κατανομή δαπανών ανά λόγο ταξιδιού (Κρήτη)

Κατανομή δαπανών ανά είδος καταλύματος:

- ❖ Το ποσοστό των δαπανών που αντιστοιχεί σε τουρίστες που διέμειναν σε ξενοδοχεία είναι σημαντικά μεγαλύτερο για την Κρήτη (83,3% το 2011) σε σύγκριση με το μ.ο. της Ελλάδας (63,7%)

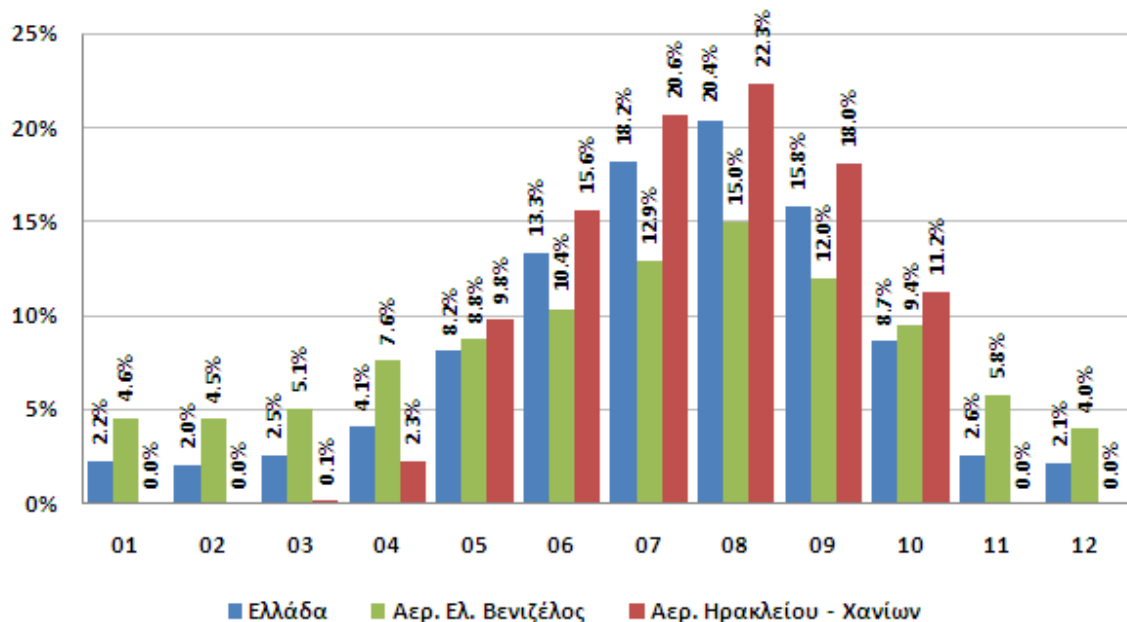
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διάγραμμα 31: Κατανομή δαπανών ανά είδος καταλύματος (Κρήτη)

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Η κατανομή της τουριστικής κίνησης στην Κρήτη τους μήνες του 2011 σε σύγκριση με τα αεροδρόμια της υπόλοιπης Ελλάδας:

- ❖ Οι αφίξεις στην Κρήτη κατά τους μήνες Νοέμβριο – Φεβρουάριο είναι πολύ μικρή
- ❖ Πλέον της μισής τουριστικής κίνησης στην Κρήτη σημειώνεται κατά τους μήνες Ιούλιο – Σεπτέμβριο
- ❖ Η περίοδος Μάιος – Οκτώβρης συγκεντρώνει τον κύριο όγκο της ετήσιας κίνησης στην Κρήτη

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

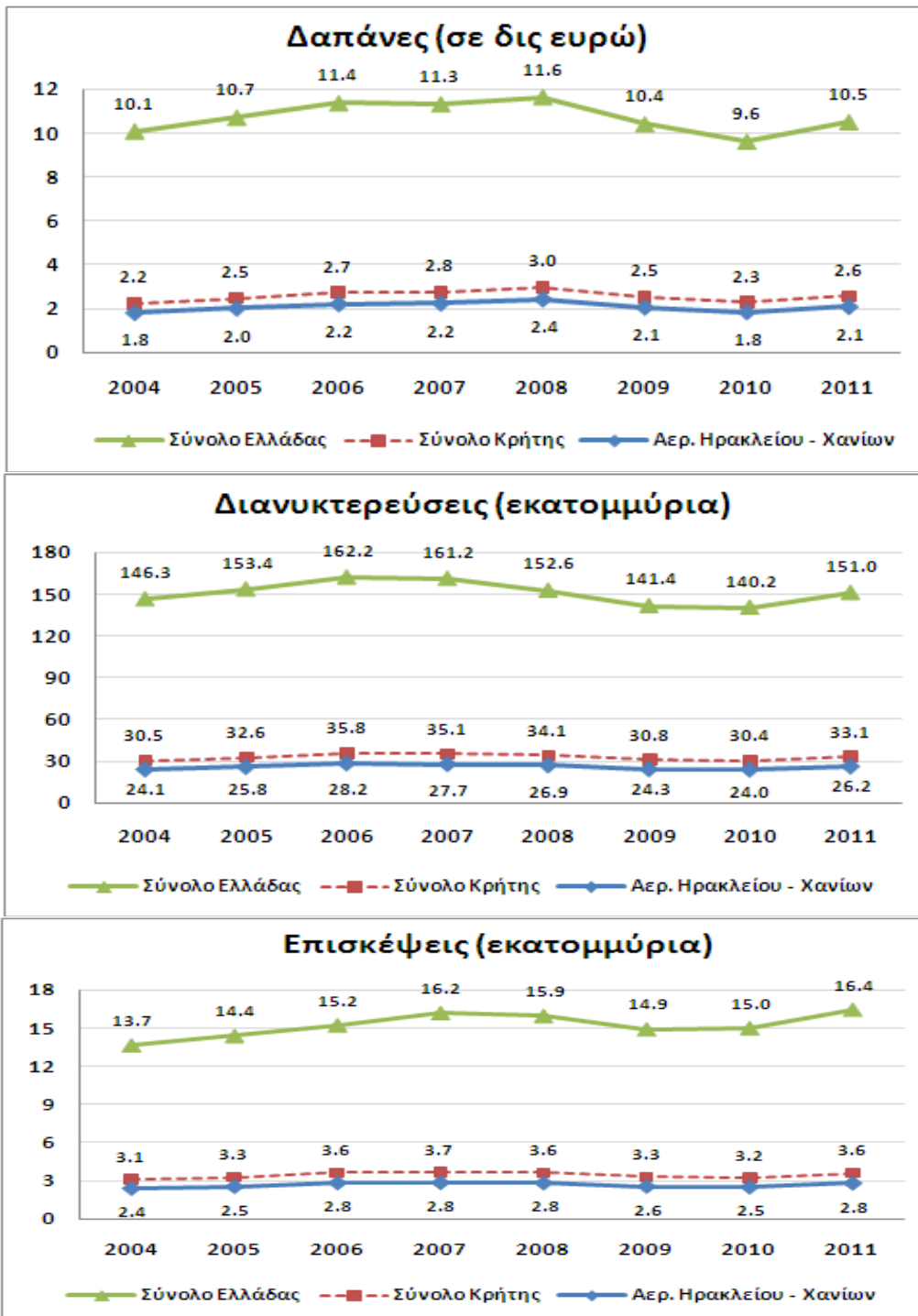
Διάγραμμα 32: Κατανομή τουριστικής κίνησης (2011)

Αναγωγή στατιστικών στο σύνολο της Κρήτης Ύστερα από επεξεργασία στοιχείων που συλλέχτηκαν για λογαριασμό του Υπουργείου Τουρισμού το 2008, στα αεροδρόμια Ηρακλείου και Χανίων αντιστοιχεί:

- ❖ Το 77,5% της κίνησης των αλλοδαπών τουριστών στην Κρήτη
- ❖ Το 79% των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στην Κρήτη

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

❖ Το 81% των δαπανών των αλλοδαπών τουριστών στην Κρήτη

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Διαγράμματα 33,34,35 Δαπάνες, Διανυκτερεύσεις και επισκέψεις (σε εκατομμύρια)

3.3 Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην επίδοση του ελληνικού τουριστικού τομέα

Με σκοπό την παρακολούθηση των εξελίξεων και την αξιολόγηση βασικών μεγεθών και στατιστικών δεδομένων στον τουριστικό τομέα ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) και το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) πραγματοποίησαν έρευνα οικονομικής συγκυρίας για τον τομέα του τουρισμού. Η έρευνα αυτή αφορά το χρονικό διάστημα Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2012, όπου συμμετείχαν επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καταλύματος και Τουριστικές επιχειρήσεις.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, το α' τρίμηνο του 2012 ο δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών, τόσο στις Υπηρεσίες Παροχής Καταλύματος όσο και στις Τουριστικές επιχειρήσεις (πλην των ξενοδοχειακών), συνεχίζει την πτωτική του πορεία η οποία όμως, είναι σημαντικά ηπιότερη έπειτα από τη μεγάλη πτώση που σημειώθηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2011. Η τάση αυτή είναι πιο έκδηλη στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, καθώς ο δείκτης διαμορφώνεται στις 69 μονάδες έναντι 71 μονάδων το τελευταίο τρίμηνο του 2011, ενώ στις Τουριστικές υποχωρεί κατά 4 μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη εκτίμηση. Η εξέλιξη αυτή ερμηνεύεται και στις δύο κατηγορίες από τη σχετική βελτίωση στις προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης το ερχόμενο τρίμηνο, οι οποίες αντισταθμίζουν εν μέρει τις αρνητικές εκτιμήσεις για την κατάσταση της επιχείρησης, αλλά και την πορεία της ζήτησης τη χρονική περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2012.

Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις:

Από τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων όπως αυτές αποτυπώθηκαν στην έρευνα, το απαισιόδοξο επιχειρηματικό κλίμα διατηρείται, καθώς το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο συνεχίζει να βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο. Ανά γεωγραφική περιοχή, στα ξενοδοχεία της Αττικής καταγράφεται ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα. Το γεγονός αυτό συνδέεται κυρίως με την κατάσταση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Αθήνα, με τις εκτιμήσεις να παραμένουν δυσσιώπες, λόγω των εκτεταμένων διαδηλώσεων και κοινωνικών αναταραχών που πραγματοποιήθηκαν τον Φεβρουάριο του 2012, που επέφεραν νέο ισχυρό πλήγμα στην ήδη κακή εικόνα της πρωτεύουσας.

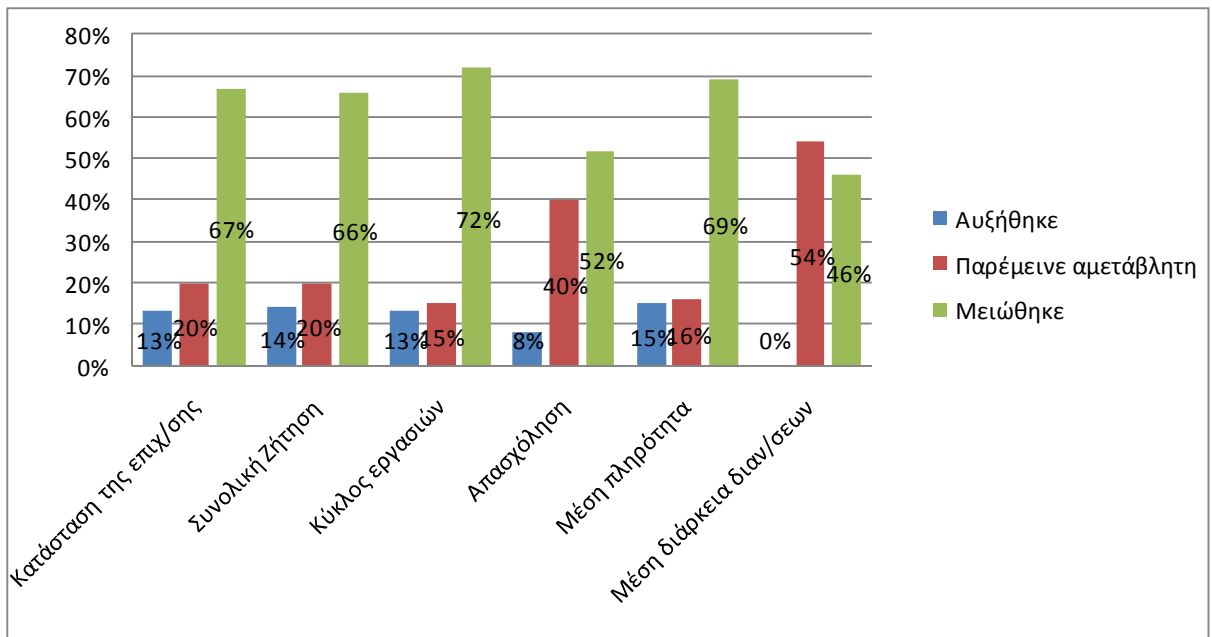
Η πτωτική πορεία της ζήτησης επηρεάζει τον κύκλο εργασιών, με το 70% των επιχειρήσεων να αναφέρει κάμψη στα έσοδα και το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να επιδεινώνεται

κατά 12 μονάδες, ενώ σε όρους απασχόλησης οι δυσμενείς εκτιμήσεις των επιχειρήσεων εντείνονται με το αρνητικό ισοζύγιο να υποχωρεί κατά 18 μονάδες, καθώς η πλειοψηφία των επιχειρήσεων αναφέρει ότι προχώρησε σε μείωση του αριθμού των εργαζομένων τους. Η μέση διάρκεια διανυκτερεύσεων διαμορφώνεται στις 3 ημέρες κατά μέσο όρο, με τις περισσότερες επιχειρήσεις να δηλώνουν ότι έχει παραμείνει αμετάβλητη σε σχέση με το προηγούμενο περσινό τρίμηνο. Η υποχώρηση της ζήτησης οδήγησε επίσης σε κάμψη της μέσης πληρότητας, η οποία είναι πιο έντονη στα ξενοδοχεία 5 αστέρων όπου το ισοζύγιο αρνητικών εκτιμήσεων καταγράφει σημαντική υποχώρηση κατά 29 μονάδες.

Η αξιολόγηση αυτή της οικονομικής κατάστασης από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις αντανακλά, σε σημαντικό βαθμό την ενίσχυση των δυσμενών εκτιμήσεων για την πορεία της ζήτησης από τον αλλοδαπό τουρισμό, με το αρνητικό ισοζύγιο να έχει υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση. Ταυτόχρονα, απαισιόδοξες συνεχίζουν να δηλώνουν οι επιχειρήσεις για την πορεία της ζήτησης από το εσωτερικό, δεδομένης της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας και της έντονης αίσθησης δυσπραγίας των πολιτών με το σχετικό ισοζύγιο να παραμένει έντονα αρνητικό όπως και στην προηγούμενη εκτίμηση.

Όσον αφορά στην πορεία της τουριστικής κίνησης για το ερχόμενο τρίμηνο, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο εξομαλύνεται, γεγονός που αντανακλά ένα πιο αισιόδοξο κλίμα εν όψει της κύριας τουριστικής περιόδου στη χώρα (Απρίλιος-Οκτώβριος).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: I.O.B.E. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 36: Εκτιμήσεις των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων για την δραστηριότητά τους το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό.

Τουριστικές επιχειρήσεις (πλην των ξενοδοχειακών):

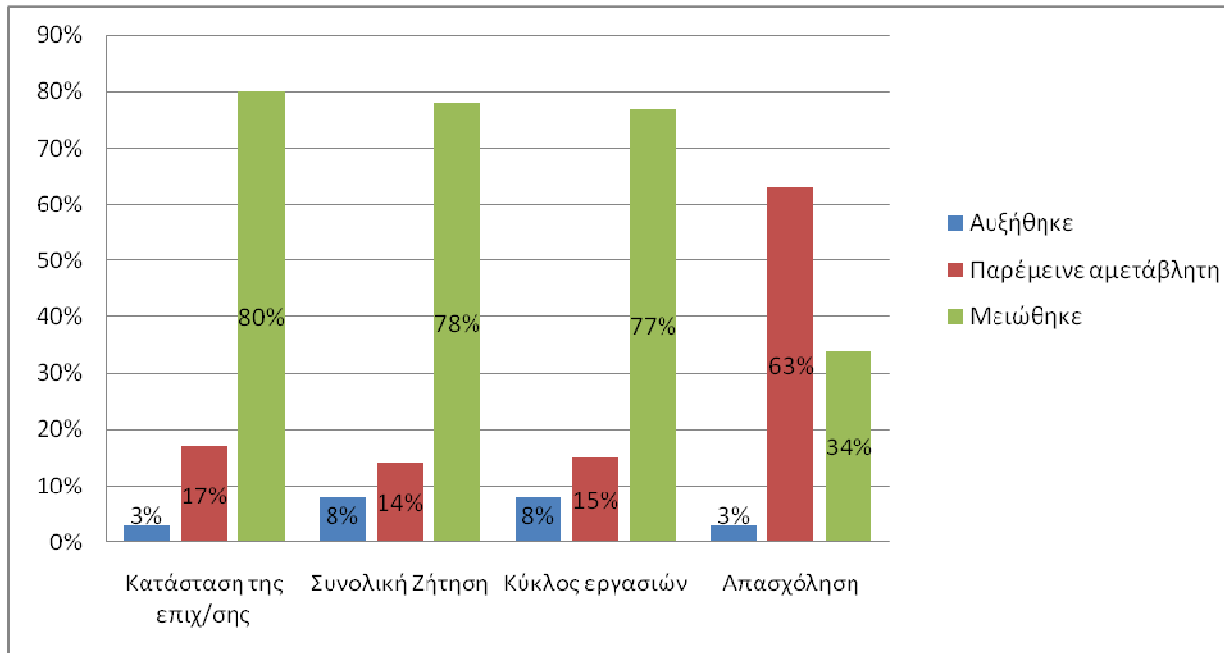
Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων εκτιμά ότι η κατάστασή τους έχει χειροτερεύσει με την επιδείνωση του επιχειρηματικού κλίματος να αντανακλάται στην ενίσχυση του αρνητικού ισοζυγίου κατά 17 μονάδες συγκριτικά με την εκτίμηση Οκτωβρίου-Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου '11. Είναι ενδεικτικό ότι απρόσκοπτη λειτουργία αναφέρει μόλις το 3% των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, με τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων σε κάθε κατηγορία τουριστικής δραστηριότητας να είναι ιδιαίτερα απαισιόδοξες. Η ανεπαρκής ζήτηση για τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους αποτελεί την κυριότερη αιτία των απαισιόδοξων εκτιμήσεων, καθώς καταγράφεται επιδείνωση του σχετικού αρνητικού ισοζυγίου κατά 20 μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση.

Το αρνητικό κλίμα είναι πιο έντονο στις εταιρίες ενοικίασης αυτοκινήτων και διοργάνωσης συνεδρίων όπου τέσσερις στις πέντε επιχειρήσεις εκτιμούν ότι η ζήτηση κινήθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με ένα χρόνο πριν, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο ποσοστών

θετικών / αρνητικών απαντήσεων να διαμορφώνεται στην περιοχή των -80 μονάδων. Ακόμα πιο απαισιόδοξες είναι οι εκτιμήσεις σχετικά με τη ζήτηση που προέρχεται από τον εγχώριο τουρισμό, με το σχετικό ισοζύγιο να διατηρείται στο χαμηλό αρνητικό επίπεδο της προηγούμενης μέτρησης (-79 μονάδες). Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνεται με χαρακτηριστικό τρόπο στις εταιρίες διοργάνωσης Συνεδρίων, οι οποίες στο σύνολό τους αναφέρουν υποχώρηση της ζήτησης από το εσωτερικό της χώρας σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2011.

Επιδείνωση παρατηρείται και από την πλευρά της ζήτησης των αλλοδαπών επισκεπτών, με τις εκτιμήσεις να είναι δυσμενέστερες συγκριτικά με την προηγούμενη μέτρηση, με συνέπεια το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να έχει σχεδόν διπλασιαστεί σε σχέση με τη 2η έρευνα οικονομικής συγκυρίας (-51 μονάδες).

Απογοητευτικές είναι επίσης οι εκτιμήσεις για τον κύκλο εργασιών καθώς η πλειοψηφία αναφέρει κάμψη των εσόδων, με αποτέλεσμα το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να καταγράφει σημαντικές απώλειες (-69 μονάδες), ενώ σε όρους απασχόλησης δύο στις τρεις τουριστικές επιχειρήσεις δηλώνουν πως ο αριθμός των απασχολούμενων στις επιχειρήσεις τους κυμάνθηκε σε αντίστοιχο επίπεδο με το περσινό. Από την άλλη πλευρά, για την πορεία της ζήτησης το ερχόμενο τρίμηνο καταγράφεται μια ευνοϊκή μεταβολή καθώς το ισοζύγιο θετικών / αρνητικών απαντήσεων, αν και παραμένει σε αρνητικό επίπεδο σημειώνει βελτίωση κατά 26 μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση.

Πηγή: Ι.Ο.Β.Ε. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 37: Εκτιμήσεις τουριστικών επιχειρήσεων για την δραστηριότητά τους το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό – Σύνολο δείγματος

Παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (Ξενοδοχειακές και Τουριστικές επιχειρήσεις).

Στην έρευνα περιλαμβάνονται και πιο ποιοτικές ερωτήσεις όπου, ο κυριότερος παράγοντας που επηρεάζει θετικά την επιχειρηματική δραστηριότητα αναδεικνύεται – πολύ λογικά, η έναρξη της κύριας τουριστικής περιόδου στη χώρα. Επίσης, η βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών και τιμών σε ανταγωνιστικό επίπεδο, η ενίσχυση των αφίξεων από νέες αγορές, η αύξηση των κρατήσεων από το διαδίκτυο και η επέκταση του δικτύου με πτήσεις από αερομεταφορείς χαμηλού κόστους θεωρούνται ευνοϊκές εξελίξεις.

Αντίθετα, αρνητικά επηρεάζει την λειτουργία τους, το ευμετάβλητο οικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις στον τουριστικό τομέα. Ως βασικό εμπόδιο αναφέρεται το λειτουργικό κόστος, το οποίο επιβαρύνεται από την υψηλή φορολογία, το ύψος των εργοδοτικών εισφορών κ.ά., σε συνδυασμό με την τρέχουσα οικονομική συγκυρία η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική υποχώρηση των εσόδων τους.

Τέλος, από πολλές επιχειρήσεις επισημαίνεται ότι η αρνητική εικόνα της χώρας στις αγορές του εξωτερικού έχει προκαλέσει σημαντικές απώλειες –οι οποίες αποτυπώνονται, μεταξύ

άλλων, στις μειωμένες διεθνείς αφίξεις στις αρχές του έτους, ενώ πιθανή επανάληψη κινητοποιήσεων αντίστοιχων των περσινών στη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου τονίζεται ως παράγοντας που θα επηρεάσει αρνητικά το εγχώριο τουριστικό προϊόν.

3.4 Οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην επίδοση του τουριστικού τομέα στην περιοχή της Κρήτης.

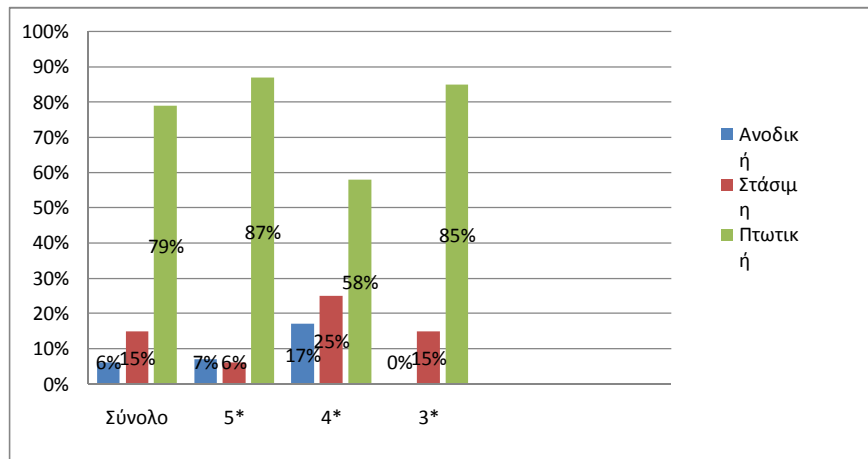
Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) και το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) στην έρευνα οικονομικής συγκυρίας για τον τομέα του τουρισμού που πραγματοποίησαν, το χρονικό διάστημα Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2012, συνέλεξαν στοιχεία για των τουρισμό της Κρήτης². Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα στην ερώτηση: Πώς αξιολογείτε την κατάσταση της επιχείρησής σας το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό, στις κατά τόπους περιοχές παρουσιάζεται ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα στις περισσότερες περιοχές.

Αναλυτικότερα, στα ξενοδοχεία της Αττικής (Αθήνα, Πειραιάς, Υπόλοιπο Αττικής) καταγράφεται ιδιαίτερα αρνητικό κλίμα. Το γεγονός αυτό συνδέεται κυρίως με την κατάσταση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Αθήνα, με τις εκτιμήσεις να παραμένουν έντονα δυσοίωνες λόγω των εκτεταμένων καταστροφών τον Φεβρουάριο, που επέφεραν νέο ισχυρό πλήγμα στην ήδη κακή εικόνα της πρωτεύουσας. Ηπιότερη είναι η αναλογία αρνητικών απαντήσεων για τα ξενοδοχεία της Βόρειας Ελλάδας (περιφέρειες δυτικής, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης) με το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο να κερδίζει 7 μονάδες σε σχέση με την προηγούμενη μέτρηση (-57 μονάδες), ενώ λιγότερο δυσαρεστημένες συνεχίζουν να εμφανίζονται οι ξενοδοχειακές μονάδες στη νησιωτική Ελλάδα. Ιδιαίτερα στην Κρήτη, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αξιολογούν αρνητικά την οικονομική τους κατάσταση υποχωρεί στο 55%, με συνέπεια το ισοζύγιο να βρίσκεται στις -37 μονάδες.

² Οι αναφορές στο σύνολο περιλαμβάνουν τα Ξενοδοχειακού τύπου καταλύματα και τα Ενοικιαζόμενα δωμάτια-διαμερίσματα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

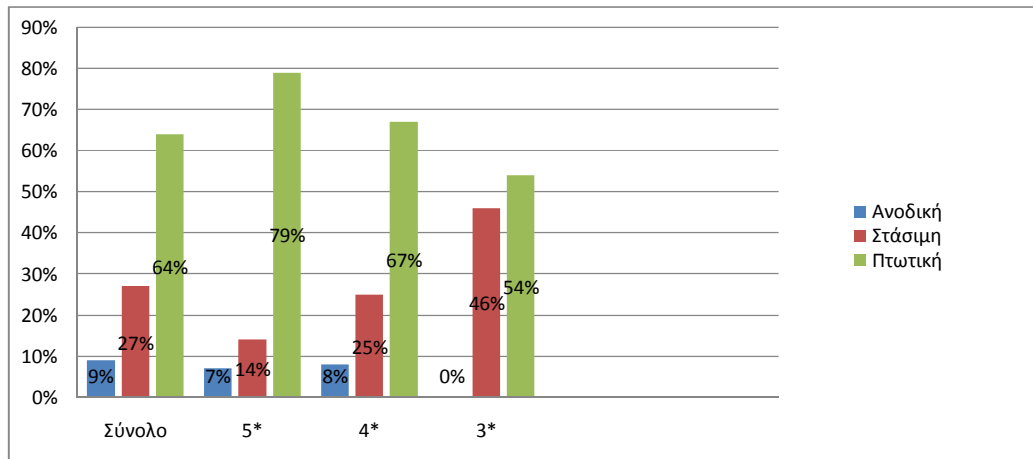
Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε ότι η ζήτηση του εγχώριου τουρισμού στην Κρήτη στα ξενοδοχεία 3 αστέρων είχε πτώση 85%, στα 4 αστέρων 58% και στα 5 αστέρων 87%. Δηλαδή στο σύνολο η ζήτηση στα ξενοδοχεία έπεσε 79% ενώ μόνο το 6% παρατήρησε αύξηση. Ενώ αντίθετα ο αλλοδαπός τουρισμός παρουσιάζει λιγότερη μείωση στο σύνολό του κατά 64%, όπως φαίνεται παρακάτω.

Πηγή: Ι.Ο.Β.Ε. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 38: Πώς αξιολογείτε την εξέλιξη της ζήτησης από ημεδαπούς επισκέπτες το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Πηγή: I.O.B.E. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 39: Πώς αξιολογείτε την εξέλιξη της ζήτησης από αλλοδαπούς επισκέπτες το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό

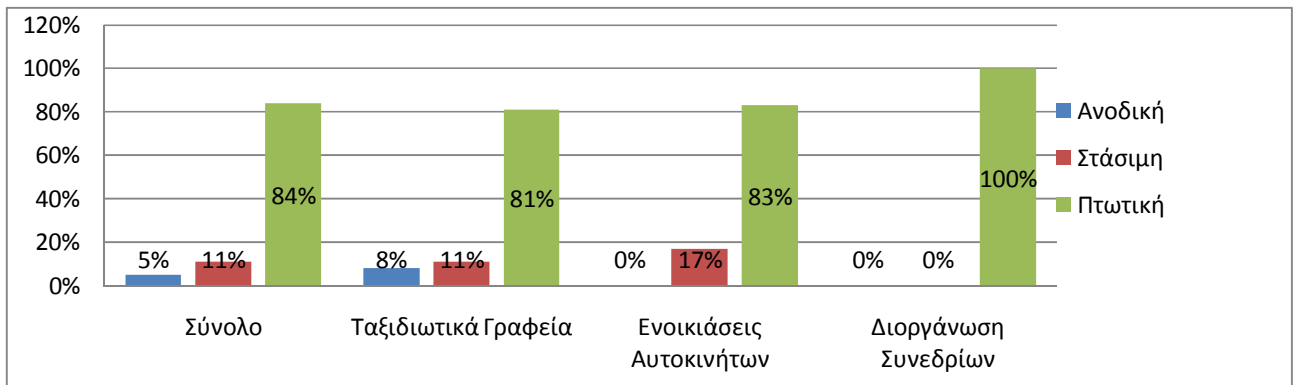
Οι πιο απαισιόδοξες εκτιμήσεις καταγράφονται στη ζήτηση που προέρχεται από τον εγχώριο τουρισμό³, με το σχετικό ισοζύγιο να διατηρείται στο χαμηλό αρνητικό επίπεδο της προηγούμενης μέτρησης (-79 μονάδες). Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνεται με χαρακτηριστικό τρόπο στις εταιρίες διοργάνωσης Συνεδρίων οι οποίες στο σύνολό τους αναφέρουν υποχώρηση της ζήτησης από το εσωτερικό της χώρας σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2011. Στα Ταξιδιωτικά γραφεία και τις Εταιρίες Ενοικίασης Αυτοκινήτων το πτωτικό κλίμα εκδηλώνεται με πιο ομοιογενή τρόπο, με συνέπεια το ισοζύγιο να διαμορφώνεται στην περιοχή των -73 και -83 μονάδων αντίστοιχα.

Επιδείνωση παρατηρείται όμως και στη ζήτηση των αλλοδαπών επισκεπτών, με τις εκτιμήσεις να είναι δυσμενέστερες και το σχετικό ισοζύγιο να έχει σχεδόν διπλασιαστεί σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα οικονομικής συγκυρίας (-51 μονάδες). Περισσότερο αρνητικό είναι, όπως και για τους ημεδαπούς επισκέπτες, το κλίμα στις επιχειρήσεις διοργάνωσης Συνεδρίων, όπου τρεις στις τέσσερις επιχειρήσεις αναφέρουν πτώση της ζήτησης από την αγορά του εξωτερικού, γεγονός που οδηγεί το σχετικό ισοζύγιο στις -75 μονάδες. Στις εταιρίες Ενοικίασης αυτοκινήτων το αντίστοιχο ισοζύγιο βρίσκεται στις -67 μονάδες, σε

³ Οι αναφορές στο σύνολο περιλαμβάνουν τουριστικές επιχειρήσεις (πλην των ξενοδοχειακών)

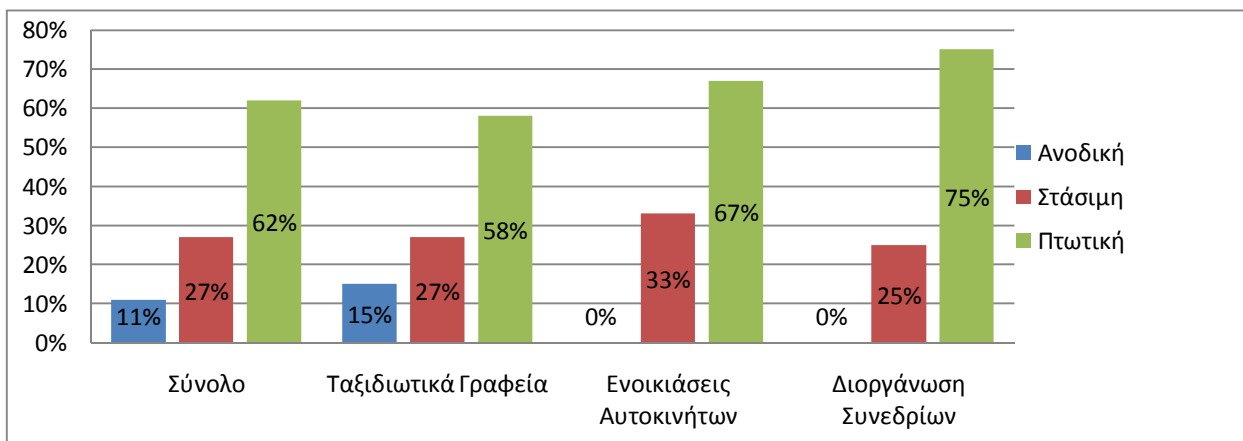
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

αντίθεση με την προηγούμενη μέτρηση όπου κινούνταν σε θετικό έδαφος (+9 μονάδες), ενώ στα Ταξιδιωτικά γραφεία οι αρνητικές εκτιμήσεις για τη ζήτηση από το εξωτερικό αντισταθμίζονται μερικώς από ένα μικρό ποσοστό επιχειρήσεων του κλάδου που εκφράζονται θετικά, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -43 μονάδες.

Πηγή: Ι.Ο.Β.Ε. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 40: Πώς αξιολογείτε την εξέλιξη της ζήτησης από ημεδαπούς επισκέπτες το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό

Πηγή: Ι.Ο.Β.Ε. & Σ.Ε.Τ.Ε.

Διάγραμμα 41: Πώς αξιολογείτε την εξέλιξη της ζήτησης από αλλοδαπούς επισκέπτες το τελευταίο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό

4. Συμπεράσματα της έρευνας

Εγχώριος Τουρισμός

Οι διακοπές δεν αποτελούν πλέον στην σύγχρονη κοινωνία πολυτέλεια αλλά ανάγκη τόσο ψυχολογική όσο και κοινωνική, που δεν θα έπρεπε να επηρεάζει τον εγχώριο τουρισμό που επισκέπτεται την Κρήτη στην διάρκεια της οικονομικής ύφεσης. Παρόλα αυτά στην ελληνική κοινωνία είναι διάχυτο το αίσθημα δυσπραγίας και απογοήτευσης, το οποίο έχει ως αντίκτυπο μεγάλη έξαρση ψυχοσωματικών προβλημάτων στον πληθυσμό όπως κατάθλιψη και αλκοολισμός. Σύμφωνα όμως με το δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος του Ιουνίου του 2012, 'Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης', που προαναφέρθηκε, οι Έλληνες πολίτες έχουν υποστεί στην πλειοψηφία τους μείωση εισοδημάτων που αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην αναγνωρίζουν τον τουρισμό σαν βιοτική ανάγκη λόγω της οικονομικής ύφεσης.

Όπως λοιπόν φαίνεται στην έρευνα του Ι.Ο.Β.Ε. & του Σ.Ε.Τ.Ε. ο ημεδαπός τουρισμός έχει μειωθεί αισθητά από την αρχή της οικονομικής κρίσης. Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις παρουσιάζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα στην μείωση του αριθμού των κρατήσεων αλλά και στις ημέρες διαμονής. Αντίθετα οι μη ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον τουρισμό έχουν λιγότερες απώλειες στον τζίρο τους από τους ημεδαπούς επισκέπτες. Αυτό οφείλεται κυρίως ότι πολύ ταξιδιώτες επιλέγουν τον τόπο καταγωγής τους ως τόπο διακοπών ή το εξοχικό τους. Παρόλα αυτά τα στοιχεία δεν είναι ενθαρρυντικά και δεν αναμένεται να αυξηθεί η ζήτηση από τον εγχώριο τουρισμό αν δεν διορθωθεί η γενική αίσθηση δυσπραγίας του πληθυσμού.

Τα περισσότερα βέβαια στοιχεία της έρευνας για τον εγχώριο τουρισμό είναι ποιοτικά βάσει του ερωτηματολογίου της έρευνας του Σ.Ε.Τ.Ε. και όπως αναφέρεται από την ίδια την πηγή δεν μπορούμε να τα εκλάβουμε ως απόλυτους αριθμούς γιατί οι περισσότεροι επιχειρηματίες δεν κρατούν ξεχωριστά δεδομένα για τους ημεδαπούς επισκέπτες. Οπότε τα στοιχεία τους μπορεί να είναι εμπειρικά, αλλά η γενική εικόνα δείχνει ότι υπάρχει μείωση της εγχώριας ζήτησης και πιθανότατα να συνεχιστεί η πτωτική τάση και το 2013.

Αλλοδαπός Τουρισμός

Η ελληνική οικονομία βασίζεται στον τουρισμό με την οικονομία του κλάδου να αντανακλά το 16% του συνολικού ΑΕΠ και σχεδόν το 20% της συνολικής απασχόλησης. Ο τουριστικός κύκλος εργασιών έχει υποστεί σημαντική μείωση από την αρχή της οικονομικής ύφεσης το 2008.

Η παγκόσμια ύφεση επηρέασε σημαντικά την τουριστική κίνηση στην Ελλάδα, οδηγώντας σε μειωμένες αφίξεις ξένων και ταξιδιωτικές εισπράξεις έως το τέλος του 2010, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της μελέτης του Ι.Ο.Β.Ε. & Σ.Ε.ΤΕ.. Όπως επισημαίνεται στην μελέτη, για μια χώρα που βασίζεται στον τουρισμό, αυτό θέτει σοβαρές προκλήσεις όχι μόνο για τον κλάδο του τουρισμού αλλά και για το σύνολο της εθνικής οικονομίας, απαιτώντας ιδιαίτερη προσοχή και αντιμετώπιση τόσο από φορείς του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Παρότι η Ελλάδα ευνοείται τον τελευταίο καιρό από αυξημένη ζήτηση από νέες αγορές, η παρούσα κρίση επηρεάζει τις κύριες αγορές της με μεγάλη σφοδρότητα. Οι τουρίστες από τις ΗΠΑ, την Αγγλία και τη Γερμανία αναμένεται να αυξήσουν τα ταξίδια τους στη χώρα μας παρά το γεγονός ότι στην αρχή της κρίσης είχαν μειωθεί αισθητά λόγω της μεγάλης οικονομικής ύφεσης που πλήττει τις οικονομίες των χωρών τους.

Συμπεραίνουμε ότι η τουριστική κίνηση στη χώρα μας έχει επιβραδυνθεί σημαντικά, από το 2008, παρουσιάζοντας όμως μία ανάκαμψη από το 2010 η οποία όμως δεν φτάνει στα επίπεδα πριν την κρίση. Παρότι η Ελλάδα ευνοείται τον τελευταίο καιρό από αυξημένη ζήτηση από νέες αγορές (όπως Ρωσία, Ανατολική Ευρώπη, Ασία κ.ά.), η παρούσα κρίση επηρεάζει τις κύριες αγορές της με μεγάλη σφοδρότητα. Οι τουρίστες από τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία μειώθηκαν αισθητά κατά την αρχή της ύφεσης αλλά τώρα αρχίζει να ανακάμπτει ο αριθμός των αφίξεων. Το κενό που δημιουργήθηκε από τις εισπράξεις δεν καλύφθηκε από τις αφίξεις από τις νέες αγορές. Επιπλέον, η κρίση επηρέασε και αυτές τις χώρες, μειώνοντας τις συνολικές εισροές ξένων τουριστών στην Ελλάδα.

Κάποιοι επιπλέον παράγοντες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρόβλημα για την είσοδο του αλλοδαπού τουρισμού στην χώρα είναι ο φόβος που επικεντρώνεται στην ανασφάλεια που υπάρχει, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης και των συνεπακόλουθών της, όπως ο κίνδυνος για τη συνοχή της ελληνικής κοινωνίας και ο

διαφαινόμενος κλονισμός της εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους θεσμούς, την πολιτική και το κράτος. Αυτή την αίσθηση έχουν εκμεταλλευτεί οι tour operators ώστε να επηρεάσουν την γνώμη των τουριστών ως καθοδηγητές γνώμης. Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τα προβλήματα, στο επίκεντρο βρίσκονται η κακή εικόνα την οποία παρουσιάζει η Ελλάδα το τελευταίο διάστημα, ειδικά σαν τουριστικός προορισμός κυρίως με τα συμβάντα του Φεβρουαρίου του 2012. Αυτό συμβαίνει λόγω της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί στην χώρα μας (απεργίες, κινητοποιήσεις, εγκληματικότητα). Βέβαια σύμφωνα με την έρευνα της Gazorouliou Helen (April 2011) οι αναταράξεις αυτού του είδους δεν έχουν στατιστικά σημαντικό αντίκτυπο στις κρατήσεις στο σύνολο της χώρας.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι είναι δύσκολο να εκτιμηθεί η διάρκεια και το βάθος της τρέχουσας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, ιστορικά, ο τουρισμός στη χώρα μας ανακάμπτει όταν ο παγκόσμιος ρυθμός ανάπτυξης είναι πάνω από το 2% ετησίως όπως αναφέρεται στη μελέτη του Υπουργείου ανάπτυξης. Καθώς οι προβλέψεις πολλών έγκυρων διεθνών οίκων για την επόμενη διετία δεν είναι καθόλου ευνοϊκές για τους ρυθμούς μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας, οι ανησυχίες για την πορεία του κλάδου αυξάνονται.

Ωστόσο, θετικό στοιχείο στην περίπτωση αυτή είναι ότι τα νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη εμφανίζουν ιστορικά μεγαλύτερες αντοχές απέναντι στην πτώση ζήτησης, κατά τη διάρκεια οικονομικών επιβραδύνσεων, σε αντιδιαστολή με την Αθήνα. Επιπλέον, πιο ισχυρός τις περιόδους αυτές εμφανίζεται ο εγχώριος τουρισμός, ο οποίος μειώνεται αλλά με βραδύτερους ρυθμούς από ότι ο ξένος. Πέρα από την επίδραση της παγκόσμιας ανάπτυξης, το επίπεδο τιμών, η οικονομική επιφάνεια των τουριστών και μια σειρά από ποιοτικούς παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και επηρεάζουν την ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες. Το εισόδημα των ξένων τουριστών συνιστά σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα των τουριστικών αφίξεων για χώρες θερινού τουρισμού όπως η Ελλάδα.

Η κρίση δημιουργεί και ευκαιρίες και έτσι θα πρέπει να την δουν οι υγιείς επιχειρήσεις του κλάδου. Είναι μια ευκαιρία να γίνουν πιο ανταγωνιστικοί, να αποδείξουν ότι αντέχουν και να ενεργοποιηθούν σε νέες αγορές. Όσες χώρες έχουν το χρονικό διάστημα της οικονομικής ύφεσης τις λιγότερες «τουριστικές» απώλειες θα βγουν πολλαπλά κερδισμένες μετά την κρίση. Θα πρέπει η Ελλάδα να περιορίσει τις τυχόν απώλειες και να ικανοποιήσει πλήρως τους επισκέπτες που θα την έχουν επιλέξει σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία.

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.), διαβλέπει για το 2013 ελπιδοφόρες προοπτικές για τον ελληνικό τουρισμό. Τα δείγματα από τις κρατήσεις στις κύριες αγορές για τον ελληνικό τουρισμό, δίνουν τάση ανόδου 20% στις αφίξεις για την επόμενη καλοκαιρινή σεζόν. Κύριες αγορές εισερχόμενου τουρισμού θα είναι η Αγγλία και η Γερμανία ενώ από τη Ρωσία ο ρυθμός των κρατήσεων παρουσιάζει σημαντική άνοδο. Επίσης ο Σ.Ε.Τ.Ε. υπολογίζει ότι η αύξηση του τουρισμού την καλοκαιρινή σεζόν του 2013 αναμένεται να προσθέσει μια επιπλέον μονάδα στο ΑΕΠ της χώρας, δηλαδή ένα δισεκατομμύριο περισσότερα έσοδα από την βιομηχανία του τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ❖ Gartner C.W. ‘Τουριστική Ανάπτυξη. Αρχές, Διαδικασίες και Πολιτικές, Εκδόσεις «Έλλην», Αθήνα 2001.
- ❖ Κοκκώσης – Τσιάρτας (2001) ‘Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον’, Αθήνα εκδόσεις Κριτική.
- ❖ Κρούγκμαν Π. (2009) ‘Η Κρίση του 2008’, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2009.
- ❖ Αγγελόπουλος Κ, ‘Παγκόσμια Οικονομική Κρίση, ουδέ κακόν αμιγές καλού’, Επιστημονικό Μάρκετινγκ, Τεύχος 56, 71-72 σελ.
- ❖ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) και Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.) ‘Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στις Ξενοδοχειακές και Τουριστικές Επιχειρήσεις’, Μάιος 2012.
- ❖ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) ‘Η επίδραση του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία’, Σεπτέμβριος 2012.
- ❖ Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π.) ‘Αλλοδαπός Τουρισμός στην Ελλάδα’ (έρευνα για τα χαρακτηριστικά των τουριστών από τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες), Φεβρουάριος 2009, Αθήνα.
- ❖ Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π.) ‘Επίδοση του Ελληνικού Τουριστικού Τομέα Ιανουάριος – Οκτώβριος 2008’, Νοέμβριος 2008, Αθήνα.
- ❖ Τράπεζα της Ελλάδος ‘Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες Οικονομικής Κρίσης’, Δελτίο Ιούνιος 2012.
- ❖ Αλέξης Χατζηδάκης ‘Ανάλυση της πορείας της τουριστικής κίνησης 2001-2010’, Εθνικό τυπογραφείο, Αθήνα 2011.
- ❖ Οικονομικό Δελτίο τεύχος 36, Απρίλιος 2012, Τράπεζα της Ελλάδος.
- ❖ Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τεύχος 147, 2012, Τράπεζα της Ελλάδος.
- ❖ Βαρβαρέσος Στέλιος ημερίδα ‘Διεθνής Οικονομική Κρίση και Τουρισμός’. ΤΕΙ Αθήνας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

- ❖ Παππάς Νικόλαος ‘Περιβάλλον-Πολιτισμός-Τουρισμός-Περιφερειακή Ανάπτυξη’, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- ❖ Ζαχαράτος Γ., Τσάρτας Π., 2008, Τόμος Γ’, “*Τουριστικός Τομέας*”, Έκδοση για Ε.Α.Π.
- ❖ Υπουργείου Ανάπτυξης, «*Τουρισμός – Στόχοι και Προτεραιότητες για την Ελλάδα*», Οκτώβριος 2009
- ❖ Ι.Τ.Ξ.Ε., «*Μελέτη σχεδιασμού δράσεων για την ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές*», (ΕΟΤ), Α’ τεύχος Ιούλιος 2006 – Β’ τεύχος Ιούλιος 2007.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ❖ Gazopoulou Helen (April 2011) ‘Assessing the impact of terrorism on travel activity in Greece’, (working paper), Εκδόσεις Bank of Greece.

ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ❖ www.sete.gr
- ❖ www.icap.gr
- ❖ www.iobe.gr
- ❖ www.bankofgreece.gr
- ❖ www.visitgreece.gr
- ❖ www.capital.gr
- ❖ www.investingreece.gov.gr
- ❖ www.neoiconomia.gr
- ❖ www.crete.gov.gr
- ❖ www.euro2day.gr
- ❖ www.wikipedia.gr
- ❖ www.el.wikibooks.org
- ❖ www.pame.gr

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

- ❖ www.in.gr
- ❖ www.crete-region.gr
- ❖ www.cityofilioupolis.gr
- ❖ www.chania.eu
- ❖ www.rethymnon.gr